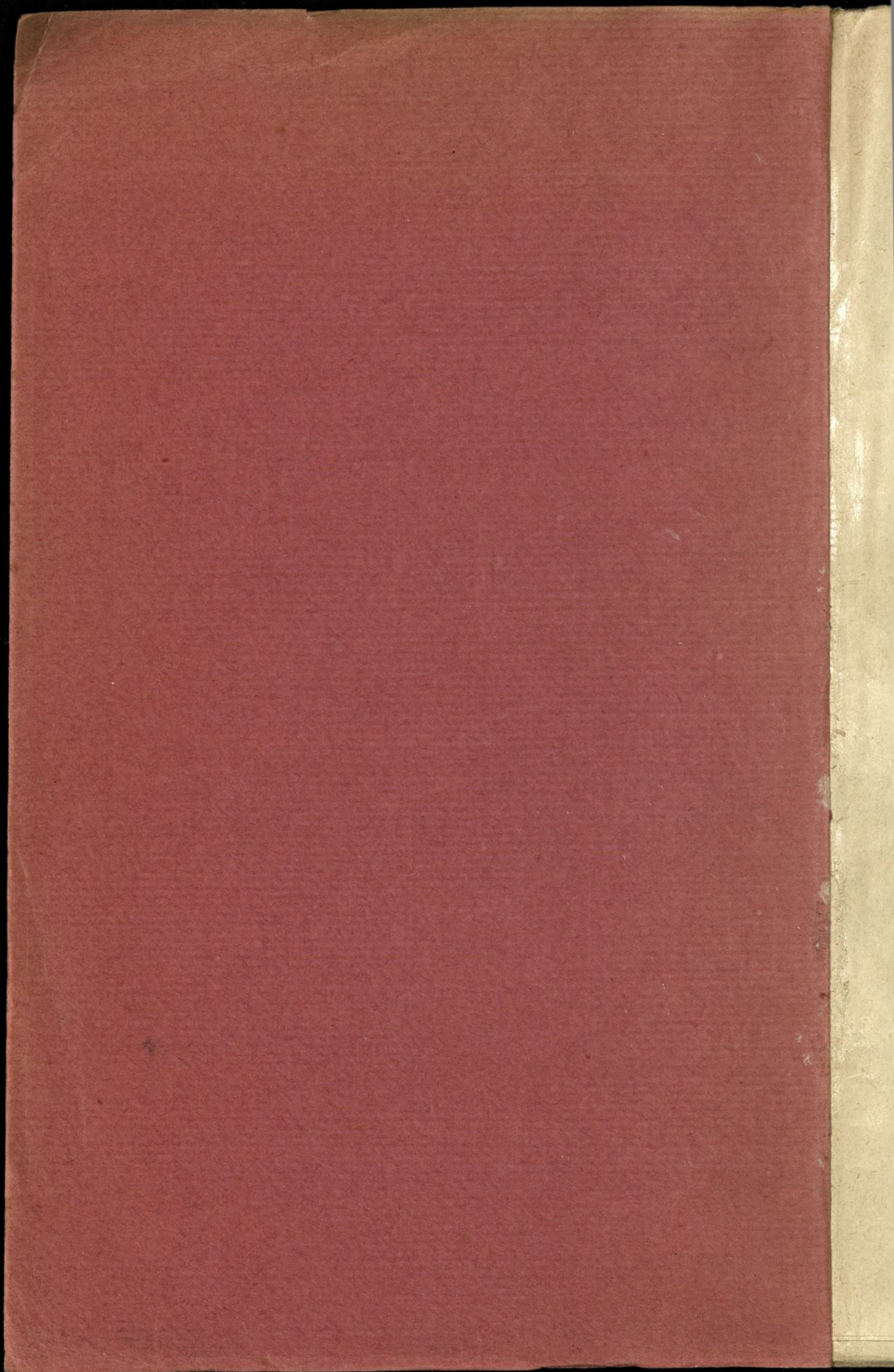

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

56372

Ivan Vuk

**Pravljice
Iztoka**

Exames

PROLETARSKA KNJIZNICA

I. ZVEZEK

IVAN VUK:

PRAVLJICE IZTOKA

IZDAJA KONZORCIJ »PROLETARSKE KNJIŽNICE«.

TISK TISKARNE »MERKUR« V LJUBLJANI.

IVAN VUK:
PRAVLJICE IZTOKA

V LJUBLJANI 1923.

56372

56372

24C 1900

1951

Stolp ene misli.

(Babilonska pravljica.)

Tako je pisano v knjigi življenja pod razvalinami templja Nippur pokopanih:

»Pozdravljena vseмогоčnost v svojem vtelešenju! Razdrobljena v drobce, zbrala si prah in on je zagovoril in zahodil. Nešteto vtelešenih drobcev misli, kakor je nešteto zvezd, je našlo svojo skupnost in zopet postalo eno. V tistem združenju pa je bila vseмогоčnost.

V tisti svoji združenosti in skupnosti si bila bogovom kakor grozen strah. Pomenila si konec gospodstva nad teboj.

Pozdravljen stolp združenja in sloge... Babilonski stolp.¹ Bil si bog, ki je grozil bogovom in večji od

¹ Babilon je bil največje mesto, kar jih pomni zgodovina človeštva. Nahajal se je v Aziji. Glasoviti babilonski stolp, katerega omenja prva Mojzesova knjiga, pa ni legenda, nego je bil v resnici zgodovinska zgradba. Raziskovalci zgodovine človeškega rodu so naleteli na te-

njih, ki so te prokleli. Bil bi gospodar nebes, da nisi poslušal deklet bogov, Laži...

Pozdravljen v svojem padcu, stolp babilonski, stolp ene misli. Razkropila se je misel in vsemogočnost je izginila, da se zopet pojavi. Tedaj, ko trpljenje in kri prikipita do roba čaše in se razlije čezenj, se pojavi. Tisočeri bodo eno in tisto združenje se vtelesi v nov stolp, stolp zmage, ki bo segal do neba, v raj, človeku ukraden.

Pozdravljen tisti čas združenja, ki se bliža. Nebo bo potreslo njegovo vtelešenje in boj zadivja zanj. Zakaj, človek, ki je bil pregnan iz njega, stopa z zdru-

meljno zidovje babilonskega stolpa. O stolpu so svoje čase pisali že Grki, Rimljani, Arabci in Židje. Prvi piše o njem Herodot okolu leta 460 pred Kristusom. Potem se bavi z njim prerok Danijel leta 168 pred Kristusom. Znani vojskovodja Aleksander Veliki je za svojega bivanja v Babilonu začel izkopavati razvaline »stolpa zmešnjave«. Delalo je pri teh izkopavanjih 30 tisoč delavcev. Dela ni dovršil, ker ga je prehitela smrt. Po Kristusovem rojstvu so mnogo stoletij zaporedoma razna plemena, bivajoča v obližju nekdanjega Babilona, odnašala kamenje babilonskega stolpa ter si iz njega postavljala domove. — Stolpi, slični babilonski zgradbi, so se pred tisočletji nahajali po vsej Babiloniji. Babilonski stolp je postavil kralj Nabukodonezar. Gradil ga je celo vrsto let. Pri tem delu so morali pomagati vsi podaniki. Kakor ostali stolpi, ni imel tudi babilonski stolp v notranjosti prostorov. Le na njegovem krovu je bilo mesto za verske obrede, kamor so imeli pristop samo svečeniki in drugi maziljenci.

ženim korakom vanj, da strmoglavi preklinjajoče in ljubosumne bogove.

In takrat, ko se to zgodi, pogine tudi Laž, dekla bogov ...»

* * *

Tisti čas je živel v Babilonu kralj Maašna Ati, kar pomeni neznanega imena. Ni bil oženjen. Imel pa je hčerko Resnico, ki pa je bila nezakonsko rojena od neke žene iz ljudstva. Kralj je zato ni mogel narediti za svojo zakonsko ženo, ker so se upirali njegovi svetovalci, sklicujoč se na svete knjige, ki govore, da stori greh, če sede na babilonski prestol žena nekraljevega rodu. Greh pa bi rodil kazen, ki bi ne zadela samo njega, kralja Maašna Ati, nego tudi njih svetovalce in ves narod.

Kralj se je udal, ali hčerko je vzel vseeno k sebi.

Ljubil je kralj svojo hčerko Resnico, nezakonsko rojeno iz žene ljudstva. Kamorkoli je šel, povsod je šla z njim tudi Resnica. V naročju mu je sedela, ako se je peljal v vozu, če je jahal, je bila z njim na istem konju.

Ljudstvo, videč kralja in njegovo hčerko, je postajalo pri svojem poslu in vzklikalo:

»Zares, prekrasna je Resnica, tvoja hčerka, o kralj. Naj bo naslednica tvoja na prestolu.«

Ponosen je bil kralj na svojo hčerko. Dasi knjige niso govorile o ženski na prestolu babilonskem, nego

določale samo moškega, je vendar gojil željo in nado, da svetovalci in narod ne bo iskal v knjigah in bo poslušal želje ljudstva.

Ali svetovalci, ki so poklicani, da svetujejo kralju v vsem in ga varujejo pred nekraljevskimi koraki in dejanji, so poznali tisto kraljevsko željo.

In so rekli:

»Ti veš, o kralj, da svete knjige govore, da mora biti tvoj naslednik moškega spola. Ti pa nisi oženjen, niti nimaš sina. Narod pa želi, da si poiščeš ženo, ki ti bo rodila sina, naslednika tvojega in božjega.«

»A ljudstvo? Kaj poreče ljudstvo, ki ljubi mojo hčerko Resnico?«

»Ljudstvo poreče to, kar želi narod in mi,« so odgovorili.

»Poiščite torej ženo za svojega kralja«, je rekel kralj in težko mu je bilo.

Svetovalci so mu jo poiskali. Kraljevskega rodu je bila in njegov naslov je bil kraljevski.

Pripeljali so jo h kralju.

»Tukaj, o kralj, je žena, ki bo mati tvojemu nasledniku. Po volji naroda in bogov smo ti jo izbrali.«

Poklonil se je kralj svoji nevesti in ker je bila lepa in je bilo njeno lice belo in kakor žamet, jo je vzel.

Vendar pa zato ni nič manj ljubil svojo hčerko Resnico in ko jo je pokazal ženi, je rekel:

»Glej, ljubi jo, zakaj moja hčerka je.«

Žena je pogledala hčerko kralja.

»Ljubila jo bom, ker je tak tvoj ukaz.«

Ko pa jo je pogladila z roko po otroških licih, je Resnica čutila kremplje njenih rok. Objela je kolena svojega očeta in zaplakala.

»Ne zapusti me, oče...«

»Ne zapustim te,« je miril kralj hčerko in se čudil, da se boji matere - mačehe.

Mati - mačeha pa je rekla:

»Boji se me... Ker se me še ni privadila, se me boji...«

— — — — —

Dopolnil pa se je čas kraljici, ženi kralja, da mu rodi naslednika. In glej, rodila je hčerko.

Nejevoljen je bil kralj, ko so mu sporočili to vest. Nato pa se je spomnil svoje nezakonske hčerke in nada, da bo morda vendarle ona zasedla prestol babilonski, se je zopet pojavila v njegovem srcu.

Ko so zborovali kraljevi svetovalci, jim je rekel:

»Glejte, ni se rodil naslednik, kakor želi narod.«

»Svete knjige ne poznajo na prestolu babilonskem naslednika ženskega spola,« so odgovorili in se poglobili v knjige.

»Vendar,« so djali čez nekaj časa, »ako narod ukrene, napišejo se nove knjige in se posvetijo. Tu stoji pisano, da ima narod to pravico.«

Pokazali so kralju tisto mesto v knjigah.

Kralj je rekel veselo:

»Tedaj naj napišejo, da bodi naslednica prestola babilonskega moja hčer Resnica.«

Pomolčali so svetovalci za hip, zakaj, tako veli pokorščina, katero oznanujejo ljudstvu. Nato pa so odprli drugo knjigo in rekli:

»Nezakonska je in rodila jo je ženska iz ljudstva. Pisano pa je: Gorje narodu in nam vsem, kadar mu zavlada kralj, porojen od ženske iz ljudstva!«

Molčal je kralj. Nada je ugasnila. Zakaj, ni smel priklicati gorja na svoj verni narod in zveste svetovalce.

Ko je odšel kralj, so se posvetovali svetovalci:

»Odstraniti treba z dvora Resnico, ker je nezakonski otrok in je vsem v pohujšanje.«

Naznanili so sklep kralju.

Upiral se je, a dokazali so mu s knjigami:

»Glej, kralj babilonski! V svetih knjigah je pisano, da bo ljudstvo začelo godrnjati zoper zakone in tvoje svetovalce, ko bo vladal kralj, ki bo ljubil bolj svojo hčerko, porojeno z žensko neznanega imena, nego svoj narod. Tvoje srce, o kralj, visi na nezakonsko rojeni hčerki Resnici in zanemarijaš narod. Ljudstvo je že začelo godrnjati črez zakone v objesti svoji in zida velikanski stolp, preteč bogovom, da jih vrže iz nebes. Ti pa veš, da so bogovi dali oblast v tvoje roke in dolžan si, da jih varuješ pred bogokletnim ljudstvom!«

Kralj se je moral udati. Na skrivaj, da bi ljudstvo ne opazilo, so vzeli Resnico in jo izgnali iz dvorca daleč v deželo, kjer ni nikdo poznal njenega visokega rodu.

Od tistih dob kralj Maašan Ati ni bil več vesel. Iskal je razvedrila, a ga ni mogel najti. Iskal ga je pri hčerki, zakonorojeni, kateri so njegovi svetovalci dali ime Jalgan, kar je toliko, kakor laž. A tudi pri nji ga ni našel. Silil se je, da jo ljubi in igral se je z njo, da pokaže, kako jo ljubi. A tam v srcu ni čutil tega, kar je delal z ustmi. In vendar — bila je njegovo dete, njegovo zakonsko dete, porojeno iz žene s stanom in naslovom naslednice prestola.

Ko je jezdil z njo ali se je peljal v vozu, jo je držal v naročju. Čutil je, kako je težka, in roke so ga bolele; a moral se je zatajevati in jo držati, da vidi ljudstvo naslednico prestola babilonskega.

Ljudstvo pa, ko ga je videlo s hčerko Jalgan, se mu je klanjalo molče in šepetalo med seboj:

»Naslednica sedi s kraljem babilonskim.«

Samo sol ljudstva, narod in svetovalci so bili, ki so ju pozdravljali.

* * *

Tako je pisano v knjigah življenja pod razvalinami templja Nippur pokopanih:

»Tisti čas kraljevanja kralja Maašna Ati se je dvigala dan za dnem mogočna stavba združene misli

— babilonski stolp. Posamezne misli v glavah ljudstva so se strnile v eno. Ta celota pa je z gigantsko močjo dvigala kamenje, ogromno, goram podobno, kakor bi skladala suho listje. To vtelešenje združenih misli v celoto naj postane spomenik Človeku, lestvica vstopa v nebo, kjer naj zasede prostore, ukradene mu z zvijačo in nasiljem.

Trpljenje, glad in ponižanje je s svojim plamenom ožgalo tisočere posameznike in jih zvarilo, kakor kovač železo v eno jekleno silo, vkaljeno v peči prokletstva.

»Enaki si smo, bogovi,« je pretil Človek. »Spoznanje sem okusil in vem kje je moje mesto. Jabolko življenja hočem. Prisegam, da ga dobim.«

Strašno je trpinčilo človeštvo prokletstvo bogov. A da ga ni trpinčilo, ne bilo bi te združene misli, tega gigantskega vtelešenja moči, ki že trka na vrata neba in se ozira po jabolku življenja. Da ni bilo tega trpljenja in ponižanja, ne združili bi se posamezni drobci tisočernih v enotno gigantsko moč Človeka.

In ta moč Človeka je naraščala in že je bila enaka bogovom...

Tedaj pa se je dopolnilo tisto, da se je rodila kralju babilonskemu Maašna Afi zakonska hčer Jalgan.

»To je ona, naš odrešenik,« so si oddahnili bogovi, ko so pogledali na novorojeno.

Stolp združene misli pa ni dal spati kraljevim svetovalcem. S početka so se delu posmehovali, potem pa, ko je ono neprestano rastlo višje in višje, so postajali resni.

»Ne šalijo se zidarji,« so djali. »V svoji predrznosti zares hočejo napovedati bogovom boj.«

Odšli so h kralju in mu govorili:

»Namestnik bogov si, o kralj, pa ne vidiš, da ti napovedujejo boj. Pohujšanje pustiš, da raste z vsakim dnem. Glej, stolp malodane že sega do neba in vse ljudstvo je kot en človek pripravljeno, da strmoglavi bogove s prestolov in z njimi tudi tebe. Še več! Nad njimi hoče zagospodariti. In vse to se vrši pred tvojimi očmi, o kralj, ki si zastopnik bogov in sam bog.«

Namršil je čelo kralj in rekel:

»Svetovalci ste, svetujte!«

Poglobili so se v knjige in mislili.

»Stop treba razrušiti,« so rekli nekateri.

Zopet so se poglobili v knjige; zakaj, niso vedeli, kako naj se lotijo gigantske sile.

S silo ne gre,« so odgovorili drugi, kakor da se pogovarjajo sami s seboj. »Preveč so enotni in združeni.«

»Treba poskusiti z zvijačo,« je rekel nekdo.

Glave vseh so se dvignile iz knjig in oči vseh so se nasmejale:

»Da, z zvijačo ... z lažjo.«

Spomnili so se kraljeve hčerke, Jalgan imenovane, kar je toliko kakor laž.

»Prestolonaslednica je. Treba, da si zasluži prestol babilonski.«

Poiskali so kraljičino Jalgan, ki je rastla čudovito naglo in se razvijala v mikavno dekle.

Poklonili so se ji in rekli:

»Star je že tvoj oče, kralj babilonski, in bliža se čas, ko stopiš ti na prestol. V knjigah pa je pisano, da vsak, kdor zaseda prestol babilonski, mora, da se izkaže vrednega namestnika bogov, ki dele in jemljejo oblast in dostojanstva.«

»Vem, kraljevi svetovalci,« je odgovorila:

»Narod te obožuje,« so se ji laskali. »Težko čaka, da zavladaš nad njim.«

Jalgan se je muzala:

Tedaj so se važnejši iz njih približali kraljičini in ji govorili:

»Poznaš tisti stolp ... stolp združene misli, mu pravi ljudstvo?«

»Poznam. Vzgledno delo.«

S kislim obrazom so se spogledali.

»Bogokletna je tista zgradba. Upor zoper bogove in zopet tebe.«

Jalgan, dekleta prešernega, pa je veselila bojazen kraljevih svetovalcev. Hotelo se ji je nekoliko poigrati z njimi.

»Kaj bo, če dozidajo,« je vprašala z ironijo v glasu.

»Konec sveta,« so rekli brez obočavljanja. »Konec bogov in začetek gospodstva Človeka ... Gorje tebi tiste dni, kraljičina Jalgan.«

»In vam, svetovalci.«

»In nam vsem, ki vladamo nad ljudstvom,« so rekli z obupno resnostjo.

»Kaj naj storim, svetovalci kralja babilonskega, da zaslužim prestol?«

»Zrušiti moraš stolp združene misli. Iz Človeka naredi sužnje.«

»Svetujte, kraljevi svetovalci, zakaj, na razpolago sem vam.«

Dolgo so molčali. Nikdo iz njih ni vedel nasveta. Samo tam zadaj do sedaj molčeči svetovalec, suh in srepega pogleda, je vstal, se ozrl zaničljivo po vseh in se približal kraljici.

»Pomešaj jim jezike!«

Kratko je izgovoril in ko je izgovoril, jo je pogledal in odšel.

Tedaj so planili vsi.

»Tako je! Jezike jim treba pomešati. Vsak iz njih mora imeti svojo misel in vsaka misel svoj jezik. Sedaj veš, Jalgan!«

»Grem,« je rekla, »da naučim ljudstvo služiti bogovom in nam ...«

— — — — —

Med inženirji, ki so vodili zidanje stolpa združene misli, se je opažalo poslednje dni neko čudno gibanje.

Pojavljala se je med njimi ženska mikavne lepote in jim pripovedovala o zlatih zakladih, o prelepih dekletih, o utrjenih gradovih, kjer so mehke postelje in bogato obložene mize jedi in vina.

Pripovedovala jim je, da bi jih popeljala tja, ker pa ni tam za vse prostora, si ona izmed njih izbere izvoljene.

Vsak iz inženirjev, kateremu je to govorila, je zaželel, da bi on bil med izvoljenimi. S početka je ta želja bila nekje daleč v srcu, še nejasna, potem pa je vedno bolj rasla in se oblikovala.

Ženska pa se je pojavljala sedaj pri teh, sedaj pri onih, pa tudi med ljudstvo in zidarje je šla. Povsod je obljubovala lahko dosegljive sladkosti.

Ali še so bili trdni zidarji. Še se je dvigala zgradba. Čutili so pa vsi, da postaja delo nekako težko, da tisti ogromni kamni, podobni goram, postajajo nepremakljivi.

Laž-kraljičina, ki so jo zvali Jalgan, pa je govorila:

»Stolp zidate? ... Zakaj? ... Da vojujete z nebom? Da zavladate mesto bogov? Ali ne vidite, da zapravljate svojo srečo? ... Ali ne veste, da so vas ogoljufali inženirji? Le pogledite stolp? Vas je tisočkrat tisoče in kako boste stopili vsi naenkrat v nebo, ko bo dozidan? Prvi bodo stopili inženirji in vi pa, zidarji, ki največ trpite, boste poslednji. Ko bodo zasedena najlepša mesta, boste prišli vi in mnogo vas bo, ki bodo morali stati.«

»Resnico govori«, so rekli v mislih in kladivo v rokah se je povesilo vsled teže. »Resnico govori,« so ponavljali glasno in kladivo jim je padalo iz rok.

»Jaz vam ponujam drugo nebo, lepše, lažje pristopno«, je vabila smehljaje Jalgan in zbežala k drugi grupi.

Zavistno so gledali za njo... Srd jim je gorel v očeh in nevošljivost, ko so videli, da govori z drugimi in se jim tudi smehlja. Šli so tja in zapretili drugim, da ne smejo govoriti z njo.

Razvnel se je prepir med zidarji. Jalgan se je pa zmuznila in skrila.

— — — — —

In zgodilo se je, da nikdo ni prav vedel kako. Naenkrat so kamni postali nepremakljivi. Že vzdani v stolp, so se jeli majati in krušiti. Nekateri so celo s strašnim ropotom padali na tla.

Tisoče rok je prijelo. Ali v tisti zmešnjavi je zgrabil vsak za svoj kamen, trudeč se premakniti ga z mesta.

Vpili so, a drug drugega niso razumeli, kaj vpijejo. Zakaj enemu so bile njegove misli pri zlatem zakladu, drugemu pri zalih devicah, tretjemu pri utrjenih gradovih z mehкими posteljami. In ker je mislil vsak svoje, je govoril tudi jezik vsak svoje... Nikogar ni bilo več, da bi razumel vsaj najbližjega soseda.

V tistem hipu splošne zmešnjave pa se je nekdo zasmel s strašnim, zmagonosnim krohotom. Tisočeri se je zdajci polastil strah. Zagnali so od sebe kladiva in rovnice, sekire in lopate in se razkropili, kakor se razkropi čreda, ko plane med njo volk...

Bogovi so slavili zmagoslavje. Na prestolu babilonskem pa so ovenčali s kraljevo krono kraljevi svetovalci mlado kraljico Jalgan, kar je toliko, kakor laž.

Narod ji je prisegel zvestobo in se ji klanjal.

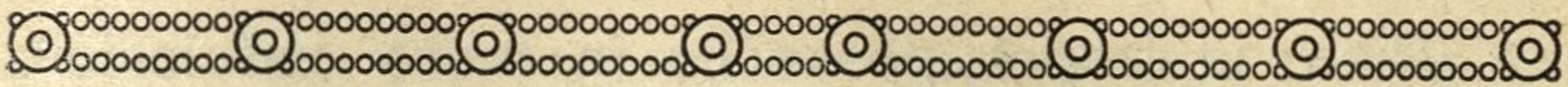
— — — — —
Pred razvalinami stolpa združene misli, ki je na čast kraljici Jalgan odslej nosil ime »stolp zmešnjave«, pa se je ustavila ženska lepe postave, visoka, oblečena v raztrgano obleko. Velike in globoke oči so pričale o trpljenju in lep obraz je bil bled in resen.

Ozrla se je h kraljevemu gradu in spregovorila:

»Za sedaj ste zmagali, bogovi, ker ste se poslužili zvijače in laži, žela, katerega ljudstvo ni poznalo. Razkropili ste Človeka. Ali vedite: Tisti, nad katerim gospodujete, se združi zopet. Človek se pojavi in »stolp zmešnjav«, je njegova izkušnja. Jabolko življenja, ki ste ga skrili pred Človekom, bo najdeno. Človek sam ga najde s svojo močjo. Nedožidan babilonski stolp bo dozidan. In takrat zakraljujem jaz, Resnica...«

* * *

Tako je pisano v knjigah življenja pod razvalinami templja Nippur pokopanih.

Razodetje.

(Indijska pravljica.)

Veliki modrijan in puščavnik Indije, Kantičandra, je sedel nekoč pod starim in velikim drevesom. Mimo je tekkel potok — majhna rečka — in ribe so plavale v njem. Potok je žuborel s tihim šumom tekoče vode, drevo je šelestelo s svojim listjem s šelestom vetriča.

Zamaknil se je modrijan v premišljevanje o veličini veselstva in bitju človeka.

Tedaj pa je nenadoma poskočila riba v potoku. Puščavnik in modrijan je slišal, kako je vzkliknila:

»To si ti?«

Drevo je vztrepetallo s svojimi listi in odvrnilo:

In ti, suženj iz Martimira? Tisti, ki je umrl v mukah, razbit od palic?«

»Spoznala si me, Majabi,« je rekla riba. »Lečila si mi rane in tvoje sočutje mi je lajšalo bolečine.«

»Hoho,« se je odzval potok. »Kako, da vaju nisem spoznal?!... Jaz sem tisti gospodar, ki je dal tebe, sužnja, pretepsiti.«

Riba je zopet poskočila in drevo zašelestelo močnejše. Zakaj, spoznali so se vsi.

»Sedaj se poznamo,« je reklo drevo. »Sedaj vemo, da smo vsi eno... Takrat pa, ko si bil gospodar, nisi vedel.«

»Senca je bila močnejša od resničnosti,« je odgovoril potok. »Mogočnost, ki jo je doseglo takratno moje telo, utrjena s krvjo sužnjev in z njih solzami, ni hotela poslušati besede notranjega svojega bitja, tistega resničnega »Jaz,« ki je v nas vseh in ki je iz atomov sestavil svoje vtelešenje, kakor se mu je to zahotelo v svoji volji. Senca resničnega »Jaz«, tisti individualni »Jaz«, kakor ga imenuje telo, ni hotel spoznati v sužnju samega sebe.«

»Ni hotel, da,« je povdarilo drevo. »Zato ni hotel, ker je bilo v njem hojenje ubijati. Sedaj pa, ko ni več v nas tistega hojenja, vidimo, da smo vsi eno, vtelešeno v različnih oblikah. V nas je sedaj slutnja velike celote jasna zato, ker nam zadostuje prostor, v katerem živimo in da je vse okrog nas naše in pa mi njegovi.«

Tedaj pa je spregovoril veliki puščavnik in modrijan Kantičandra:

»Ali bi mi ne hoteli pripovedovati o svojih zgodbah v tistem času, ko ste nosili obliko človeško?«

»Če hočeš — poslušaj!« je odgovorila riba.

»Potok, drevo in jaz smo imeli nekoč podobo človeka. Natanko tako, kot jo imaš sedaj ti. Bilo je

davno tisto. Morda pred tisočkrat tri leti, morda še več, da govorim z jezikom človeka, ki je izumil leta za merilo svojemu življenju. Poprej sem imela obliko slona, še poprej velike reke v deželi, ki še ljudem ni odkrita ... Kdo bi vse naštel. Bilo je tako, kakor je zahteval resničen »Jaz«, sila, ki je v tebi in meni in v vsem, kar vidiš in kar čutiš. Dobro se spominjam, kako se mi je zahotelo postati človek. Obliko slona sem zavrgla že mnogo prej in počivala.

Rekla sem:

Bodi človek.

V tistem trenutku se je moja volja vtelesila in bila sem človek. Ubog, siromašen človek. Dasi so bili atomi, ki sem jih zbrala, da si ustvarim telo, kakor atomi vsakega drugega človeka, vendar so imeli to nezgodo, da so se nahajali v revni bajti. Jaz pa, večna sila, volja, nisem gledala, kje naj vzamem prah, da si ustvarim telo. Zame ni bilo bogatina, ne siromaka, ker to eksistira le v domišljiji človeka, ki ustvarja tisto razliko pri ljudeh. Ta domišljija je prava karikatura moje volje. Jaz sem sila, sama iz sebe in povsod in v vseh oblikah sem vedno »Jaz«. Človek pa ustvarja svojo razliko na domišljijo, da je več, nego drugi in da on ni tisti drugi. Ta domišljija je pa tista pest, ki gnječe drugega človeka. Karikatura moje volje izsiljuje iz človeka, da skloni glavo in se zlaže, da je suženj, a tisti, ki ga sili k tisti laži, da je go-

spodar. V tem priznanju in laži je ves smisel razlike, ki rodi bogastvo in siromaštvo.

Tak suženj sem bila jaz.

Krut človek je bil moj gospodar.«

Oglasil se je potok:

»Rodil sem se v bogastvu in vsi, ki so bili krog mene, so trdili, da sem rojen za gospodarja, da sem bog. Kot otrok sem gledal sužnje mojega očeta, kako težko so morali delati, a za plačilo so jih pretepali. Videl sem otroke teh sužnjev. Majhni so bili in ne-bogljani. A otroškega smeha nisem videl na njih licih, pač pa glad. Dasi majhni, kakor jaz so že morali delati težka dela. Ročke so jih bolele in nožice so bile trudne, a pred zaatonom solnca si niso smeli odpočiti.

Pa sem vprašal nekoč:

Zakaj pa, oče moj, tudi ti ne delaš, kakor tisti ljudje?

Začudil se je.

„Kakšni ljudje“ — je vprašal.

Tisti, ki delajo na vrtu in plantažah.

Nejevoljen je postal njegov obraz.

„To vendar niso ljudje.“

Niso ljudje, sem vprašal in bilo mi je silno nerazumljivo. — Saj so podobni tebi.

Postal je hud.

„Tisti tam ... pa meni?! ... Otroče, kdo te je učil takšno laž? Ali ne vidiš, da so sužnji?“

Pa tisti otroci, oče? Glej, natančno so podobni meni. Zakaj se ne smejo igrati kakor jaz?

„Neumno otroče“ — je rekel oče in poklical služabnike. — „Kje so vendar tvoje oči? Ali ne vidiš, da ti niso podobni prav nič! Zato jim tudi ni treba iger!“

K služabnikom pa, ki so prihiteli na njegov klic, kakor psički, pa je zabičil:

„Kdo mi pači otroka, ki bo vaš gospodar? ... Glejte, da ga naučite gledati pravilno!“

Potuhnjeno so gledali služabniki odhajajočega očeta in mi govorili:

„Saj ti niso enaki tisti otroci. Ali ne vidiš, kako morajo delati in gladovati, ti pa si siť in se spreha-jaš? Ti boš, ko dorasteš, gospodar nas in sužnjev, ki delajo na vrtu in plantažah. Spreglej in če so tvoje oči napačne, povej da jih pregleda zdravnik.“

Ustrašil sem se, misleč, da res nimam svojih oči v redu in trudil sem se, da vidim tako, kakor mi pripovedujejo.

In to se mi je posrečilo, zakaj, učitelji so bili vztrajni in neumorni.«

Drevo pa, ki je dosedaj molčalo, je pripomnilo:

»V meni pa si vseeno videl žensko, kakor da sem oblečena v svilo in batist, čeprav sem bila sužnja.«

»Učili so me učitelji mojega očeta,« je odgovarjal potok, »da sužnja, ako je mlada in zala, lahko na-

domešča gospodarju vsako žensko, oblečeno v svilo in sužnji neenako. Še več; sužnja je dolžna služiti svojemu gospodarju v vsem. Ali, riba, nadaljuj!»

Riba je nadaljevala:

»Vsak migljaj gospodarjev je poslušalo stotine sužnjev. Kar je rekel on sam, to je izvrševalo stotine sužnjev. Zahoteli so, da se mu je skuhala jed, se mu je skuhala takoj. Poskusil jo je in jo dal vreči psom. Mi sužnji pa smo jedli, ako je kaj ostalo njim. In bilo nas je na stotine, ki smo morali čakati, da se nasitijo psi. In če ni ostalo ničesar, nismo ničesar jedli. To gospodarja ni brigalo. Ako je kdo izmed nas onemogel, dal ga je odvesti v gozd, da pogine. In vselej je bilo ukazano sužnju, da je moral odvesti sužnja. Gorje, če bi se obočavljaj ali pa prosil za nesrečneža. Ubiti je dal oba. Ukazal je sužnju in suženj je moral sužnja ubiti. Zakaj lastnoročno ni nikoli ubijal.

Nekoč, ko smo bili silno lačni in so naša telesa popolnoma oslabela, otroci naši pa umirali vsled gladu, sem rekel:

Sotrpini! Lica naša nam blede in roke se nam tresejo od slabosti. Zakaj, lačni smo. Prošnja otrok naših mi reže v srce, zakaj kruha prosijo, a ga nimamo, da bi jim ga dali. Vdrta so njih očesca in prozorne drobne ročice. Grem h gospodarju in mu porečem: Glej, gospodar, umirajo otroci naši in slabe naše moči. Daj nam in otrokom našim jesti, zakaj, delamo ti zvesto.

Bili pa so, ki so se ustrašili tega. Gladovali so, otroci so jim umirali od gladu, a so se ustrašili.

Rekli so:

„Ne hodi! V gozd te da odvesti in nas pretepe.“

Veliko je bilo v njih hlapčevstvo, da so se tako bali.

Kako naj pretepe vas in mene odpravi v gozd, da poginem, ako vi nočete?! Saj smo mi tisti, ki izvršujemo njegove ukaze. Kdo nas bo tepel, ako mi sami ne izpolnimo njegovega ukaza, in kako naj odidem v gozd, ako ukaza vi ne izpolnite? Ali ne vidite, da je njegov ukaz le takrat ukaz, ko ga izpolnite vi?

Pritrjevali so in se vseeno bali. Toliko je bilo njih hlapčestvo.

Ali glad je silil. Zato so rekli:

„Idi!“

Stopil sem pred gospodarja in mu rekel:

Gospodar!... Glej, težko delamo in zelo smo oslabeledi, ker smo lačni. Ukaži da se nasitimo.

Hrbet mi je kazal, ko sem govoril. Ko se je obrnil, so mu gorele oči, kakor risu.

Vedel sem, da je končano.

Ukazal je in glej, vsi, ki so umirali od lakote in za katere sem prosil, so me privezali k deblu drevesa. Tak je namreč bil njegov ukaz. O, kako jih je znala združiti gospodarjeva volja zoper samih sebe. Njih lastna volja jih pa ni znala združiti. Zakaj, bili so resnično sužnji.

Zopet je ukazal gospodar.

Tedaj pa so zasikali remeni in padali na moje golo telo brez usmiljenja.

On pa, gospodar, je gledal in se smehljaj:

»Silneje!«

In bili so silneje. Nekateri izmed njih so bili tako, da so se začeli poteti, kot da so delali na vrtu in plantažah, zakaj, mislili so, da se jih gospodar zato spomni bolj, kakor drugih.

Ko mi je viselo meso s telesa, kakor cunje, je ukazal, naj me odvežejo. Obležal sem na mestu.

Tisti, ki so me bili bolj, nego je ukazal, so posedli okrog mene in rekli glasno, da jih je gospodar slišal:

»Prav ti je! Zakaj pa vznemirjaš gospodarja!«

Bogataš pa, odhajaje, slišavši to, je velel da se jim da jesti.

Ozrl sem se za njim in moj resničen »Jaz,« tisti, ki je tudi v njem, mu je zaklical:

»Sebe samega si dal pretepsti.«

Ni se obrnil. Le urneje je stopil čez prag. Tam pa je ukazal sužnji Majabi, naj mi umije rane. Vedel sem, da tega ni ukazal on, pepel, nego njegov večni »Jaz«.

Pogledal sem po tistih, ki so me bili. Tedaj sem spoznal, kaj zamore glad. Jedli so s pravcato požrešnostjo lačnih. Njih obrazi so bili topi, oči pa so se svetile v zverinski pohoti po večjem kosu. Mojega pogleda so se izogibali.

»Za ceno mojih bolečin jeste,« sem pomislil. Njim pa je postal naenkrat grižljaj grenak.

»Hočeš jesti,« so rekli, a pogledali me niso.

»Zaslužili ste, jejte,« sem rekel.

»Nismo radi,« je rekel eden izmed njih. — »Sam veš ... ukazal je.

»Sami sebe ste bili,« sem rekel.

Niso me razumeli.

»Meša se mu,« so se spogledali. »Umira.«

Jaz sem pa povzel:

»Da, sami sebe ste bičali. Zakaj, vse kar boli mene, boli tudi vas.«

»Sužnji smo in moramo ubogati,« so rekli, kakor da so preslišali moje besede. »Gospodar je naš in kar ukaže, ti, suženj, ubogaj. Zakaj, ustvarjen je, da ukazuje, kakor si ustvarjen ti, da poslušaš.«

»Ali on je vendar človek, kakor vi. Kdo mu je dal pravico, da ukazuje nad vami?«

Povesili so glave. Čutili so, da je nekje v teh besedah resničnost. Jaz pa sem govoril:

»Bil sem lačen ... in tudi vi ste bili lačni. Še sedaj ste lačni, dasi vam je dal jesti. In vedno boste lačni, dokler vam bo dajal jesti človek-gospodar kot miloščino. Zakaj bi mu ne povedal tega. Mi delamo, on počiva. Nam se suši kri vsled vročine, on sedi v hladni senci. In vsega ima v izobilju, mi pa ničesar. In vendar on ni nič drugega nego to, kar sem jaz in kar ste vi. Prah, ki ga je zbrala večna volja »Jaz,«

kakor je zbrala vašega in mojega in ga oživila z enakimi procesi in pojavi.«

Sužnja, ki mi je obmivala rane, je pogledala po sužnjih:

»Strašno ste bíli.«

Povesili so glave od sramu.

Ona pa je govorila:

»Toliko vas je, pa ste bičali samo enega. Eh, vi ... Samo eden vam je ukazal in vsi ste hiteli, da izpolnite njegov ukaz. Vas, ki vas je na stotine, ustrahuje samo eden s pogledom in besedo ... Vaše roke so dale mrtvemu ukazu življenje. Ej vi ...«

Sužnji so molčali, moj jezik pa je spregovoril poslednje besede:

»Ti, Majabi, si spoznala resničnost. Ko jo spoznajo vsi, ne bo več gospodarja, ne bo več sužnjev. Takrat bo povsod — Človek.«

Tako se je končalo moje človeško življenje. — Pomnim še, ko sem gledal na svoje razpadajoče telo, je prišel mimo gospodar.

Ustrašil se je žene, ki je sedela na mojem pepelu. Njen skelet pa je zarožljajal:

Pokazala je na moj pepel in rekla:

»To le si!«

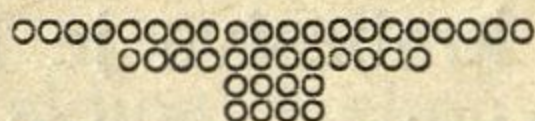
Tri dni ga je preganjalo to vprašanje, nato pa ga je vtopil v jedi in pijači.

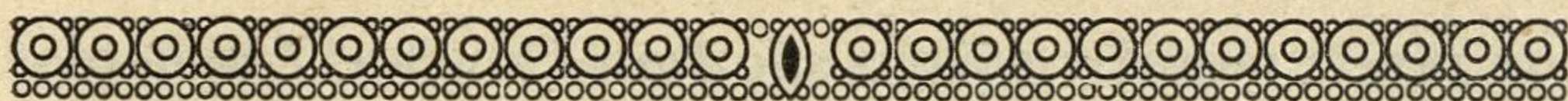
»Natančno tako je bilo,« je pritrdil potok. »Slasti življenja, tega mimoletečega fantoma, so me držale,

da nisem maral v sužnju spoznati človeka. Zakaj, ako bi ga poznal in priznal, zginile bi slasti in moje roke bi morale okusiti delo. Moral bi stopiti od mize bogov in postati Človek.«

Puščavnik in modrijan Kantičandra se je nato vzdramil.

»Veliko razodetje si dal senci svoji, resničen »Jaz«, Duh, ki živiš v meni in v vsem in ki si vesoljstvo,« je rekel in šel, da pove to resnico vsem svojim učencem.

Kraljestvo Adamljar.

(Mezopotamska pravljica.)

tistih časih je med reko Eufratom in Tigrisem bilo kraljestvo Adamljar, kar je toliko, kakor: Kraljestvo ljudi.

V tem kraljestvu je kraljeval kralj Maj-Mančak, imenovan Holjamak Jakši, kar pomeni: Dobro hoteči. Toliko je bilo v kraljestvu plemen, kakor je zvezd na nočnem nebu. Meje svojih pašnikov in bivališč so zavarovali s stražami. Zakaj, radi mej so bili med plemeni neprestani prepiri. Ime Adamljar, ki so ga nosili in po katerem je dobilo kraljestvo ime, niso ljubili. Preveč splošno je bilo. Ne samo, da se z njim ni dalo določiti in povedati, kdo iz Adamljarov je več ali kdo je manj, kdo pastir in kdo velikaš, nego je še napominjalo neljubo resnico, da so vsi ljudje, kar je toliko, kakor : Enaki.

Težko je bilo zato kraljevanje kralja Maj-Mančaka, imenovanega Holjamak Jakši v kraljestvu Adamljar.

Plemena, ki niso marala za skupno ime in so se zato imenovala po svojih praočakih, ki so bili ustanovitelji mej bivališč in pašnikov, in se ravnala po starih tradicijah svojih očakov, niso poznala druge pravice, kakor pravico do tiste svojine, katero so si prisvojili v boju in zvijači. Tudi druge ljubezni niso poznali, kakor ljubezen do samega sebe in njih patrona, takozvanega »Samojaz«.

Holjamak Jakši je mnogo razmišljal o prebivalcih kraljestva Adamljar. Ni mogel razumeti, kako je mogoče, da se sovražijo med seboj in prepirajo plemena, ki so pravzaprav Adamljari vsi do zadnjega in to še za pašnike, katerih mora biti v kraljestvu Adamljar za vse v izobilju.

Da izve to, je sklical nekoč pred svoj prestol zbor prvakov vseh prepirajočih se skupin, prebivajočih v kraljestvu Adamljar.

Ko so se zbrali je stopil na prestol in rekel :

»Ljudje! ... Vidim vaše prepire. Ali ne razumem njih bistva. Zakaj, mnogo je pašnikov v kraljestvu Adamljar in za vse jih je dovolj. Zakaj se prepirate torej za nje? ... Ali pa je morda kdo tu, ki mu primanjkuje pašnikov?«

Mislil je Holjamak Jakši, da jih je osramotil s temi besedami.

Ali glej, vsi, ki so stali pred njegovim prestolom, so stopili pred njega in rekli z enim glasom :

»Nam vsem primanjkujejo.«

Holjamak Jakši se je ves zavzel.

»Kam so zginili mnogoštevilni pašniki, ki so krmili nekoč črede prebivalcev kraljestva Adamljar?«

Tedaj je stopil pred prestol star prvak iz mogočnega plemena Jalgan¹ in rekel:

»Razdelili smo si jih med seboj, o kralj. In ko smo si jih razdelili, smo spoznali, da jih je premalo za vse. Zakaj, vsako pleme kraljestva Adamljar in vsak iz plemena hoče toliko pašnikov za sebe, kolikor jih je bilo takrat za vse, ko še niso bili razdeljeni. In vendar smo jih delili pravično. Vsakemu po njegovi veljavnosti in mogočnosti plemena, o kralj. In tako se je zgodilo, da je zmanjkalo pašnikov, ko so prišli na vrsto neznaťni in slabejši. Mi smo jih sicer, da jim pokažemo svojo pravičnost in ljubezen — saj so tudi Adamljari — vzeli pod svoje pokroviteljstvo in jim dali streho. Dovolili smo jim, da pasejo svoje črede po naših pašnikih, za kar nam iz hvaležnosti stražijo naše meje pred tistimi, ki hočejo meje svojih pašnikov postaviti na naše pašnike.«

Kralj Maj-Mančak, imenovan Holjamak Jakši, kar pomeni : Dobro hoteči, je zakril svoj obraz in na to vzkliknil :

»Nesrečneži! Sedaj vem, zakaj in od kod prepir in sovraštvo med vami... Zakaj si svojite in delite zemljo, ki je last vseh Adamljarov? Glejte, onečastili

¹ Jalgan pomeni: laž.

ste sebe in zemljo. Izmislili ste pravico, katero jaz nisem podpisal. In ta pravica je rodila gospode in sužnje in med vami vzgojila sovraštvo in uboj.«

Pa je vstal zopet prvak plemena Jalgan, ki je bilo najmogočnejše v kraljestvu Adamljar in govoril :

»Krivoverec si, o kralj, ako tako govoriš, ko imaš vendar v svoji kraljevski biblioteki, na tablicah ožgane ilovice, zapisano, kako so živeli naši očaki, pasli črede, podjarmljali ljudstva, jih iztrebljali ali pa jim podarjali življenja, da jim služijo. In vse, kar so delali, so delali po navodilih bogov. Čitaj, o kralj in našel boš, da je zapisano tako.«

Kralj Holjamak Jakši je zamolčal in povesil glavo. Ni zapazil, da so stali za prvaki mogočnih plemen prvaki zaslužnjenih in se iz bojazni pred svojimi pokrovitelji bali stopiti pred prestol kralja kraljestva Adamljar in povzdigniti svoj glas.

Ko so prvaki odšli, je sedel kralj Holjamak Jakši še dolgo na prestolu in mislil. Nato je poklical k sebi najmodrejše svetovalce. In ko je zopet dolgo molčal, premišljajoč o človeku, je spregovoril :

»Vzemite bogate darove iz kraljevske zakladnice in se odpravite v deželo zamorsko h kraljici Sibili, ki mi je prijateljica. Modra žena je to in velik je njen sloves. Poklonite se ji v mojem imenu in ji recite : Najmodrejša izmed najmodrejših! Tako govori Maj-Mančak, imenovan Holjamak Jakši, prijatelj tvoj in

kralj v kraljestvu Adamljar, ki je med Eufratom in Tigrisem, tam, kjer so nekoč bogovi, hoteč ovekovečiti sebe, po svoji podobi iz ilovice vzbudili človeka. Tako govori kralj Maj-Mančak, imenovan Holjamak Jakši : Mnogo ljudskih plemen živi v kraljestvu Adamljar in mnogo je med njimi prepira in sovraštva. Človek pokroviteljstvuje nad Človekom. Človek ubija Človeka. Človek je suženj Človeku. Zemlja je v njegovih rokah razdeljena. Močnejši si svoje vso, slabejše silijo, da jim služijo. Nikdo iz ljudi, ki žive v kraljestvu Adamljar, noče poznati Človeka. A vsi govorijo o pravičnosti in ljubezni.

Zato pošilja Holjamak Jakši svoji prijateljici darove in pozdrave in vpraša: Kaj je prav za prav to bitje, ki se mu pravi Človek? Ali je žival med živalmi, ali je bog med bogovi? —

Idite zvesti moji in storite, kakor sem vam zapovedal ...»

* * *

Šli so poslanci kralja Holjamak Jakši v zamorsko deželo, da se poklonijo modri Sibili, kraljici.

Sprejela jih je kraljica Sibila, kakor se sprejemajo poslanci kraljev. Ko pa je slišala, da prihajajo od prijatelja, starca Maj-Mančaka, imenovanega Holjamak Jakši in videla darove, se je močno razveselila. Tri dni in tri noči je gostila poslanca. Samo poslanci

kralja Izraelcev, ki leži v deželi, po kateri teče mleko in se cedi med, so bili sprejeti z enako častjo. Zato so se jim tudi dvorjani Sibile klanjali, kakor poslan-
cem kralja Izraelcev.

Četrty dan pa je vprašala kraljica Sibila poslance kralja kraljestva Adamljar:

»Povejte, poslanci mojega prijatelja in kralja v kraljestvu Adamljar, ali je sanjal Holjamak Jakši morda sen, da se je zemlja, v kateri nekoč ni rasel osat in trnje in kjer je živel človek kakor bogovi, otresla čaru prokletstva mogočnih in silnih, ki jo drže v svojih krempljih?«

Poklonili so se poslanci in rekli:

»O, kakšna sreča bi bila za ljudi, ako bi se zgodilo tako, o kraljica. Ali, ni sanjal kralj Holjamak Jakši ta prekrasen sen, nego hude skrbi ga mučijo. Ljudje se v kraljestvu Adamljar grizejo med seboj, kakor volkovi, sovražijo se, kakor psi in zvijačijo kakor lisice. V vsem kraljestvu ni človeka. Vse je razdeljeno na plemena, a vsako pleme in vsak iz plemena stremi po gospodstvu nad drugim. Zato vpraša tvoj prijatelj in kralj naš: Kaj je pravzaprav to bitje, ki se mu pravi človek? Ali je žival med živalmi, ali je bog med bogovi?«

Zamislila se je modra Sibila. Zakaj, dasi je bila njena slava velika, vendar je bilo tudi to vprašanje veliko. Zamislila se je in rekla:

»Veliko vprašanje stavi kralj vaš. Zato idite, dokler bom razmišljala, da vam ne bo dolgčas, v moj zverinjak, ki ga ni enakega na zemlji. Velik je in nešteto zveri iz vsega sveta je v njem. V zabavo vam bodo njih navade in običaji.«

Zadovoljni so se poklonili poslanci in šli, da si ogledajo zverinjak.

In glej, ko so hodili po zverinjaku in opazovali umetnost opic, ki so vratolomno skakale z veje na vejo, slona, kako je, kakor z brizgalnico, polival po sebi vodo in trobental s svojim dolgim rilom, leve, počivajoče v senci in mežikajoč mimogredočim, se je zaslišal trušč in krik in hrup, ki ga je zagnala grupa zveri pod nekim košatim in velikim drevesom. Zveri se niso zmenile za ta hrup, samo opice so splezale na tisto drevo, da bolje vidijo zanimiv prepir.

»Poglejmo,« so rekli tudi poslanci kralja Holjamak Jakši, »kaj pomeni ta hrup.«

Ko so se približali k drevesu, so videli, kako se prepirajo med sabo volk, pes in lisica.

»Zakaj ta prepir med vami,« se je začudil eden od poslancev. »V sorodstvu si ste, pa se prepirate.«

Vsi so nejevoljno zarenčali:

»Kakšno sorodstvo. Za senco se gre.«

Lisica pa je rekla:

»To senco, ki je moja, si svojita volk in pes.«

»Ni res,« je zarenčal pes, in volk je zatulil:

»Ni res. Senca je moja.«

Pes je hlastnil po volku:

»Lažeš, moja je.«

»Čujte,« se je nasmeljal eden izmed poslancev. »Toliko je te sence, da jo imate dovolj vsi trije in še za druge preostane.«

»Pa če je sence še enkrat toliko, moja je. Dovolim pa, da drugi leži v nji, če me poprosi za njo in plača,« je zatulil volk.

»Za svoje naj ga prosim in plačujem,« je zalajal pes, lisica pa je pokazala zobe:

»Kar je moje, ni ne psa in ne volka.«

»Ali tam vidim, da leži v senci, ki si jo lastite vi trije tudi krava, mezeg in konj. Na drevesu pa so celo opice. Ali so vas ti prosili?«

»Kaj nam mar drevo, ako je kdo na njem,« so se odzavil vsi trije. »Da pa leži v tisti senci tudi krava, mezeg in konj, se ne menimo. Ti niso našega plemena.«

Izgovorivši, so si zopet planili v dlako.

»Nenaravni spor,« so rekli poslanci odhajaje. »Nenaraven in neumen. Vprašajmo Sibilo, kako ga naj tolmačimo.«

* * *

Ko so se vrnili poslanci iz zverinjaka, jih je že pričakovala Sibila.

Prosili so jo, naj jim pojasni tisti prečuden spor ki so ga videli.

Sibila je odgovorila:

»Pes sovraži lisico, svojo sorodnico, ne sovraži pa krave, ker se preveč razlikuje od nje. To je bistvo zveri, da sovražijo le sebi podobne... Kaj naj vam še odgovorim na vprašanje vašega kralja? Videli ste odgovor. Idite in povejte ga kralju kraljestva Adamljar.«

Poslanci so se poklonili, da se vrnejo v kraljestvo Adamljar. Tedaj pa je nenadoma stopil pred Sibilo najmlajši izmed njih in zagovoril:

»Ne razsrdi se, modra kraljica, da poslanec tvojega prijatelja vpraša, gnan od radovednosti: Kdaj se pojavi Človek?«

»Ko izginejo iz mračnih tempeljev, ki so podobni srcam bitij takoimenovanega človeka, oltarji na katerih se prižigajo kadila vtelešenim strastem človeškim; ko zasije v njih prostorih svetloba veličanstva velike ljubezni, ki ne pozna sebe. Tedaj se pojavi Človek.«

* * *

Težko je pričakoval kralj Holjamak Jakši svoje poslance. Zakaj, plemena so se vedno silneje grizla med seboj.

Ko so mu poslanci sporočili odgovor Sibile in tisto, kar je odgovorila na vprašanje najmlajšega izmed njih, se je zaprl v svoje kraljevske prostore in tri dni in tri noči ni sprejel nikogar.

Premišljeval je odgovor modre Sibile.

Ko je napočil četrti dan, se je pokazal ljudstvu in dal razbiti vse bogove in malike.

Ko se je zgodilo, je rekel:

»Čujte prebivalci kraljestva Adamljar, kaj vam govori kralj Maj-Mančak, imenovan Holjamak Jakši. Uničiti sem dal vse vtelešene strasti vaše, ki ste jim postavili kipe in jih molili in jim prižigali kadila. Tri dni in tri noči sem v duhu prehodil vse tempelje, da bi našel altar, kjer bi gorelo kadilo veliki ljubezni, ki ne pozna sebe. Našel pa sem same karikature te ljubezni. Spoznal sem, da iščem zaman. Zakaj, česar ni v vaših srcih, ni tudi na altarjih vaših tempeljev... Zato odlagam krono kraljestva Adamljar in stopam s prestola. Grem, da poiščem Človeka, ki bo bog med bogovi, vtelešeno veličanstvo velike ljubezni, ki ne pozna sebe. In ko ga najdem, pripeljem ga, da zakraljuje v kraljestvu Adamljar.«

Ko je to izgovoril, je vstal in stopil s prestola.

Prebivalci kraljestva Adamljar pa so gledali za njim in govorili:

»Resnično, star je že bil Holjamak Jakši, kar pomeni: Dobro hoteči in od starosti se mu je omračil um.«

* * *

Ker pa prebivalci kraljestva Adamljar niso mogli biti brez kralja, so prvaki vseh plemen poiskali novega in mu dali ime: Sančiksupurgi, kar je toliko,

kakor: Veličanstvo. In ko jim je prisegel, da bo čuval stare običaje, so ga posadili na prestol in ga pokazali ljudstvu, oznanjujoč:

»Glejte, vaš kralj! Izbrali smo vam ga, da kraljuje v kraljestvu Adamljar, ker se ne ve, če se vrne kedaj Holjamak Jakši s Človekom.«

In vso prebivalstvo kraljestva Adamljar se je poklonilo novemu kralju.

Žensko srce.

(Asirska pravljica.)

Ko je Eja, bog umetnosti in ustvarjenja, klesal žensko, je stal pri njem angel, služabnik njegov in mu hladil čelo. Kot izraz svoje zadovoljnosti, je dal umotvoru, ki ga je ustvarjal, obličje angela.

Vesel je bil angel tega spomenika-pohvale svojega gospoda.

Ama, duh uporni, pa je šel tedaj mimo in rekel:

»Zakaj, o Eja, ustvarjaš to bitje, ki bo prineslo radovoljno hlapčevstvo tistemu, ki mu ga pokloniš?«

Eja, bog umetnosti in ustvarjenja, se ni ozrl; odgovoril pa je z malomarnim glasom:

»Kaj mar tebi, duh uporni, moje delo in kaj razumeš ti o njem? Mar jaz ne morem delati, kar in kako se mi zahoče?«

»Moreš,« je odgovoril Ama. »Ali ti veš, da je vsako delo odgovornost. In ako ustvarjaš nepo-

polnost, napako, katero si izvršil pri Enkidu¹, se bo ona povrnila k tebi. Zakaj, povem ti, o Eja, ne tvoj umotvor, nego ti, njegov stvarnik, boš osramočen.«

Eja ni odgovoril, nego klesal svoj umotvor z vso pazljivostjo. Kaj mu mar kritika Ama, duha upornega.

Angel, služabnik boga Eje, je namršil obrvi in rekel:

»Umolkni, duh uporni, zakaj moj gospod je bog in ker je bog, je umetnik!«

V zahvalo za te besede je dal bog Eja svojemu umotvoru telo angela.

Ponosen je bil angel na toliko priznanje in še z večjo vnemo je odganjal upornega duha od svojega gospoda.

Ko je bil umotvor gotov in mu je bilo treba le še vdahniiti življenja, se je bog Eja vzravnal:

»Si zadovoljen,« je vprašal angela, svojega služabnika.

Angel pa je prekrižal roke na prsih in se poklonil:

¹ V babilonski literaturi, ki so jo našli pri izkopinah tempelna Nippur in ki je stara 2100 do 2200 let pred rojst. Krist., fungirajo bogovi, ki ima vsak svoj odrejeni delokrog. Ime Enkidu je ime prvega človeka. Služabniki bogov so bili nižje vrste bogovi, ki so jih Babilonci imenovali angele. Listine, ki so pisane na glinenih ploščah, so napisane v sumerskem jeziku.

»Krasota, gospod,« je rekel s ponižnim glasom. »Enkidu-človek ti mora biti hvaležen in te ljubiti za ta dar, ki mu ga pripravljáš. Saj mu v tem darilu podajaš mojo podobo, ki sem ti zvest služabnik.«

»Ljubim človeka,« je odgovoril bog Eja in zrl na svoj umotvor, ki je ležal pred njim, »zato ga obdarujem s tvojo podobo, ker si mi zvest služabnik. Hladil si mi čelo in krotil upornega duha, ki me je motil pri ustvarjanju. Tako naj dela tudi to bitje s človekom, ki je moja podoba.«

Tedaj pa se je Ama, duh uporni, ki je stal na strani, glasno nasmejal.

Že je hotel angel v sveti ogorčenosti planiti nanj, kar se oglasi bog Eja:

»Pusti ga, zvesti služabnik. Naj pove duh uporni, zakaj se smeje?«

Ama, duh uporni, pa je obšel umotvor in ga skrbno ogledal. Nato je rekel:

»Govoril sem ti, bog Eja, da ni dovolj ustvarjati. Nego potrebno je, da to kar ustvarjaš, ne trpi na svoji popolnosti. Glej, o Eja, svoj umotvor. Lep je, vendar ga človek, kateremu ga namenjaš, ne bo vesel.«

Eja se je zavzel.

»Lažeš, kakor je tvoja navada. Človek hoče družbe in ljubi umotvore. In ženska ga razveseli.«

Ama se je nasmehnil.

»Ženska brez srca? Glej, o Eja, pozabil si malenkost. Srce si pozabil.«

Eja je pogledal in čelo se mu je zresnilo. Angel se je razžalostil, zakaj, žal mu je postalo svojega lika, ki je bil brez srca.

Duh uporni pa se je sklonil molče, vzel glino in jo zmečkal, zgnjetel in jo dal bogu Eja.

»Ne bo ti težko umotvor, ki še ne živi, izpopolniti. Vzemi in ustvari mu srce.«

Eja je vzel glino.

»Tako bodi. Nepopolnost se lahko spopolni.«

Tedaj je nabral angel semena od lilije, vijolice, nageljna in rožmarina. Posejal ga je v srce in dejal:

»Naj vzrastejo v njem cvetlice, da povzdignejo lepoto ženske. One zaduše brezsrčnost.«

A že je vrgel Ama, duh uporni, v srce seme koprive.

»Naj raste skupaj z ljubeznijo.«

»Kaj si vrgel,« se je zgrozil angel.

»Upor in licemerje. Zakaj oboje bo potrebno ženski, ko bo segal človek po cvetlicah s svojo nečisto roko.«

»Tvoj umotvor zasmehuje, gospod,« se je obrnil angel k Eji. »Tvoje delo onečašča. Zakaj trpiš to? Zakaj ga ne uničiš v svoji mogočnosti?«

Eja pa je rekel:

»Ali ne veš, da je tudi on nekoč jedel z menoj z moje mize nesmrtnost?!... Jaz sem bil, ki sem ga učil trdost volje. Pozabil pa sem v svoji preveliki ljubezni — zakaj prvenec moj je — naučiti ga pokorščine. Hotel mi je postati enak v svojem upor, a je le ostal moja senca. Mogel sem ga ustvariti, no, ne morem ga uničiti. Zavrgel sem ga in preganjan je. On pa, ker je moja senca, se pojavlja povsod, kjer sem jaz.«

Angel je obmolknil in povesil glavo. Bog Eja je vzel molče seme fajglново in ga vsejal v srce.

»Naj bo v tem srcu ljubezen najsilnejša,« je rekel. »Naj v svoji veliki ljubezni zasenči vse drugo, kar bo rastle v njem.«

Ko je to izrekel, je vsadil srce v prsi ženske. Zaklical je:

»Sužnja človeka in vladarica njegova... Vstani!«

Odprle so se trepalnice umotvoru-ženski. Zasvetili sta se dve zvezdi v temnem svitu črnega dijamanta. Prsi so zakipele in vzvalovale, kakor klasje pšenice v vetru in na ustah so se nasmejale jagode. V resnici, umotvor boga Eje se je zdel dovršeno lep.

Ko je vstala, je bila kot angel. Pogledala je po sebi in ker je videla, da je naga, je izzivalno pogledala boga Eja, angela in upornega duha, ki je stal nekoliko oddaljeno. Stresla je z glavo. Bogati in

težki lasje so se zdajci, kakor zagrinjalo, zagrnili
čez vso njeno nagoto. Iz očes pa je švigal upor.

Kakor boginja je bila v tistem trenutku.

Tedaj pa je bog Eja zaklical grmeče:

»Enkidu, kje si?«

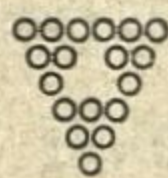
Izza grmovja je stopil človek. »Kličeš me, gospod. Glej, tukaj sem!«

»Glej,« je pokazal Eja na ženo, ki je stala kakor boginja. »Tvoja spremljevalka in tovarišica?«

Človek se je ozrl na žensko in jo gledal. Njene in njegove oči so se ujele. Tedaj je skromno povabila glavo in stala pred njim, kakor ponižnost.

Človek je začutil, da sega nekaj s toplimi in sladkimi rokami po njegovem srcu. Pal je na kolena in šepetal:

»Boginja ti ...! Carica moja ...!«

Zajec - šakal.

(Indijska basen — pravljica.)

Mojster,« se je obrnil Jangi Habara, učenec modrijana Ca-Usta, k svojemu učeniku. »Zakaj ni človeka, ki bi učil ljudi pravice?«

Modrijan pa mu je na to vprašanje povedal sledečo basen — pravljico:

V Džungli, ki se razprostira pod gorovjem Himalaje, je bil veliki zbor. Zbrali so se zajci iz vse Džungle in še so prišle deputacije od drugod. Zakaj, zbor zajcev, ki se je imenoval himalajski, je imel velikanski pomen za vso zajčevsko življenje. Reševati se je imelo vprašanje, ki je bilo že od nekdanj zelo pereče, ki pa je postajalo vedno neznosnejše in je v zadnji dobi prikipelo do vrhunca. To vprašanje je bilo strašno izžemanje vsega zajčjega rodu od strani šakalov, ki so na predrzen način zagospodarili v Džungli in nad njenimi prebivalci.

Zbor zajcev je trajal celi teden. Od jutra do večera se je zborovalo in še v času, ki je določen za spanje, se ni mirovalo. Nešteto govornikov je na-

stopalo. Z bridko resničnostjo so risali položaj zajcev, njih trpljenje in upostošenje, ki ga povzročajo šakali s svojo izkoriščevalno politiko v njih vrstah.

»Polastili so se Džungle in nas zaslužnili. To, kar je bilo naše, so nam vzeli in nas prisilili, da jim služimo in jih hranimo. Življenje nam je postalo hujše od smrti. Kjer se pokaže šakal, ki se po krivici in samozvano imenuje gospodar Džungle in naš, je jok, je trpljenje, je smrt, je krivica. Šakali so zveri, kakor mi. Po štirih nogah hodijo, kakor mi. Zakaj ne jedo trave in detelje, kakor mi, zelenih vršičev dreves in skorje? Ali veste, zborovalci, zakaj...? Ker smo mi predobri, ker se ne zavedamo svojih pravic in svoje moči. Ker nismo složni. Zato oni, lenuhi, živijo na naših telesih, ker je meso okusnejše, nego vršiči dreves in skorja. Naša nesloga je kriva, da oni zahtevajo od nas, da zanje rodimo otroke, da živimo le njim... in če šakal hoče, da nam poobeduje ženo, jo poobeduje. Mi pa moramo molčati.«

Tako so govorili vsi.

Najbolj pa je grmel in najbolj živo je opisoval vse krivice zajec, širokih prsi. Z vso ostroščjo svojega jezika je grmel proti šakalom in pozivljaj vse k upor, da so se zajčja srca krčila v besnosti in njih dolga ušesa stala, kakor sulice.

»Zajci,« je govoril. »Ali nismo mi zajci ravno tako ustvarjeni, kakor šakali? Ali se nismo rodili

tako, kakor šakali? Res je, da od zajčje in ne od šakalove matere, a zgodilo se je vendar natančno enako. Zato pa bodi Džungla, ki so nam jo ugrabili, zopet naša. Vsak, ki prebiva v nji, naj dela in se živi od svojega truda. To je pravica. In ako mi, zajci, se v tej Džungli hranimo z mladim vejevjem in skorjo dreves in jemo travo, naj jo jedo tudi šakali. Mi zahtevamo to. Vsi smo enaki. Naj se potrudio, kakor se moramo mi in si pridelajo živež. Verjamem, da je bolj veselo in bolj prijetno živeti od našega mesa. Ali to je krivica, nepoštenost...»

Zbor zajcev je grmel:

»Nečuvena krivica in nesramna nepoštenost...«

»Smrt njim,« je nadaljeval govornik. »Uničimo jih. Prisilimo jih, da bodo delali, kakor mi. Zagrenimo jim pohlep po našem mesu. Nikdo nima pravice segati po trudu in delu drugega in se okoriščati z njim. Nihče ne sme jesti mesa s kosti drugega. Če se mu pa že hoče mesa, svojega lastnega se naj nasiči.«

»Tako je...! Tako je!« so kričali zborovalci.

»To je govornik,« so govorili med seboj. »Ta zna povedati... Naj bo naš voditelj.«

In zagrmelo je:

»Živel voditelj...!«

Govornik se je klanjal in lice mu je gorelo od zanosa

Ko pa je potekal že sedmi dan zborovanja in so bile opisane vse krivice do najmanjšega, nekatere so bile celo ponovljene, je nastopilo pred vsakega zborovalca vprašanje:

»Kaj pa sedaj? Kaj storiti, da si pomoremo?«

Tedaj se je zopet oglasil tisti grmeči govornik, izvoljeni voditelj.

»Zajci,« je rekel. »Pred nami vstaja sedaj vprašanje, kaj storiti? Vzdigniti vstajo? Kako jo vzdigniti, ko smo preslabo oboroženi? Mi nismo sedaj kos izvrstno oboroženim šakalom in bi se vstaja končala z našim porazom. Zakaj, naše zobovje, vajeno odgrizavati drevesne vršičke, skorjo in travo, se ne more meriti z zobovjem, ki se je izvežbalo v drobljenju kosti in trganju mesa. Mi se moramo tega še le naučiti, se izuriti, potem nam je misliti na vstajo in vojno. Za sedaj pa je treba iti k šakalom. Ne mislite, da prosit. Ne, jaz sem zoper vsako prošnjo. Iti je treba k njim in jim zagroziti. Pokazati jim številke, da je nas tisočkrat več, nego šakalov in da smo se že naveličali vednih krivic in izkoriščevanja. Prepričan sem, da bo zaleglo, če že ne v polni meri, pa vsaj v toliko, da nas bodo uvaževali. Če ne dobimo naenkrat svojih pravic, dosežemo vsaj pravičnost. Pravica potem pride. Šakali, mi to vemo, se tako zlahka ne odpovedo svojim razvadam. Nikdo noče iz raja prostovoljno ... Zato je treba delati z

zvijačo, da zmanjšamo žrtve. Ne smemo takoj iskati pravice, povdarjam še enkrat, nego najprej pravičnosti. Naj bodo z nami pravičnejši. Iz pravičnosti pa se najde cesta do pravice. Izvolite toraj, zajci, poslanca, ki ga pošljete v tabor šakalov!»

Ves zbor je gledal in iskal. Zakaj, pogumnega, umnega in učenega poslanca je treba, da bo umel ugnati krvoločne šakale v kozji rog in pri tem sam ne popade pod ostrino njihovega zobovja. Vsak si je na tihem želel dostojanstva poslanca, a zopet se je vsak bal dolžnosti poslančeve.

Le nekaj jih je bilo, ki so se protivili nasvetu izvoljenega voditelja.

»Nikar, zajci,« so svarili. »Mi vendar ne moremo zahtevati pravičnosti v pravici, ki nam je ukradena in ugrabljena. Sami sebe ponižamo s to zahtevo pred šakali in jim priznamo, da so oni naši postavni gospodarji. Zakaj nam bo poslanec v taboru šakalov? Da bo prosil za to, kar je itak naše? Zakaj, zahtevati se bo bal, pa četudi nam tukaj obljubi, da bo zahteval. Da bi pa prodajal naše pravice za pravičnost, nočemo takega ponižanja. Zajci, prevdarite dobro in pomislite, da je naša rešitev edino le v naši lastni sili, v naši edinosti, nikakor pa ne v izvoljenem poslancu. Če je naše zobovje preslabo, pa nas je zato ogromna množica. Če kakor eden nastopimo, nas ne zmore niti še tako brušeno zobovje

šakalov. Žrtev se ne smemo strašiti. Brez žrtev ni zmage. Poslančevanje pa ne zmanjša naših žrtev, le razloček med žrtvami v boju in med žrtvami v suženjstvu je velik. Žrtve v boju so piedestal svobode naše in mirnega življenja, dočim so žrtve v suženjstvu piedestal še k večjemu suženjstvu.«

Voditelj-govornik pa je vstal in rekel:

»Zajci...! Kar so vam govorili sedaj, je utopija in blaznost. Sami premislite. Kdo iz vas hoče biti dobrovoljna žrtev? Kdo, vprašam vas, se odloči in gre v boj s svojimi zobmi, da umre za svobodo, katere ne bo užival?«

Šumelo je med zajci. Bili so, ki so odobraval govornika-voditelja, bili so, ki so bili za upor.

Tedaj pa je zakričal nek zajec:

»Ti, govornik in vodja naš, boš poslanec. Umeni in zviti. Znal se boš spraviti s sovražnikom. Če se ti pa ne bo udalo, še je vedno čas, da napovemo vojno.«

Vsa ušesa so zamigala in s tem je bil izvoljen poslanec z veliko večino.

Ko se je polegel hrup, je izvoljeni poslanec spregovoril:

»Zajci! Sprejemam vaše zaupanje, dasi s težkim srcem. Šakalom v žrelo se podajam. Za vas, zajci, ki ste mi poverili to nalogo, da izvojujem pravičnost.

Da vam izvojujem življenje. Pravica pride potem. In rečem vam, izvojevati hočem, kar ste mi poverili. Vendar v obleki, ki jo nosim in ki jo nosite tudi vi, ne morem pred šakale. Treba se mi je primerno obleči, zakaj, ugled, ki si ga moram pridobiti, je polovico uspeha. On mi bo ščit, da me bodo poslušali. Ne daleč od tod, pod velikim, starodavnim drevesom živi Duvana, kar je toliko kot puščavnik. Nekolikokrat sem že spal v njegovi bližini, da se skrijem pred šakali. Zakaj, boje se šakali Človeka. Prosimo ga, da mi da obleko, v kakršno se oblačijo šakali.«

Zajci so se spogledali. Presenetilo jih je, kar je govoril njih poslanec.

— — — — —

Ko so prišli pred Duvana, je ta, zagledavši zbor zajcev vstal in rekel:

»Vem, kaj vas vodi k meni. Zvedel sem to iz šepetanja dreves.«

Nato se je obrnil k poslancu in mu rekel:

»Dam ti obleko šakalov, zajec. Ali vprašam te: Ali ne boš potem sam šakal? Ali ne boš hujši od šakalov? Zakaj, mnogo jih je, ki so mislili, da preme samo obleko, ali ko so jo premenili, so se spremenili tudi sami. In pa, kako bodo zajci spoznali tebe v šakalski obleki ko se jim približaš?«

Odgovoril je zajec poslanec:

»Izvoljen sem in moram iti. Ti pa naredi, da me moji spoznajo v šakalski obleki.«

Duvana je nekoliko pomislil ter rekel:

»Čujte me, zajci! Oblečem vam poslanca po šakalski. Ali, da ga boste spoznali, ne zakrijem mu ušes. Po njih ga boste spoznali, ko se vam bo bližal. Tista zajčja ušesa vam bodo znamenja, da kljub obleki ni šakal, nego zajec.«

Ker so bili vsi zadovoljni, je Duvana položil roke na zajca in zgodilo se je, kakor je rekel. Pred zajčjim zborom je stal pravcati šakal in le po ušesih, ki so bila zajčja, je zbor vedel, da je to on, tisti, ki so ga izbrali za svojega voditelja in zastopnika...

Tako se je končal znameniti himalajski zbor zajcev in zborovalci so se razšli v nadi na lepše dni.

* * *

Ni pa se končalo trpljenje zajcev.

Ko je prišel njih voditelj in poslanec pred šakale, mu je utripalo srce bojazni.

Vendar se je hrabil.

»Pojedo me, to je vse, kar se mi ima zgoditi. Moj spomin med zajci pa bo živel večno. Če se mi pa posreči, da me ne pojedo, bo moj spomin še večji.«

No, šakali ga niso pojedli. Spoznali so ga sicer takoj, ne toliko po dolgih ušesih, kakor po hoji in nizki postavi, katera pri njih ni bila v navadi. Sprejeli so ga vljudno, kakor se kulturnim zverinam spodobi in ga pogostili z zajčevino.

Zajec-šakal se je protivil jesti meso svojih rojakov. Vendar oliko zahteva, da je vljuden, zato je jedel. Pri tem pa je opazil, da taka jed ni slaba.

»Po kaj si prišel, zajec,« ga je vprašal poglavar šakalov, ko se je najedel.

Zbor zajcev me je izvolil in me poslal k vam. Preveč razsajate med nami. Zato prosim, da bi bili bolj pravični,« je rekel s ponižnim glasom poslanec, zajec-šakal.

Šakali so se smejali.

»Preveč...? Saj zato ste, da nas hranite!«

»Ne ugovarjam,« je rekel poslanec. »Ne ugovarjam, le to bi rad, da bi se držali pravičnosti. Pravice ne iščem, le pravičnosti prosim.«

Pri besedi »pravica« so zašumeli šakali.

»Kaj je tisto: Pravica? Kako jo naj iščeš, ko pa jo imate že itak? Da delate za nas in nas hranite, to je vaša pravica. Kaj hočete še? Mi je ne teptamo, nego jo čuvamo zvesto.«

»Ne ugovarjam, ako je tako,« je odvrnil poslanec. »Prosim zato pravičnosti v tisti pravici. Ne koljite vse vprek, nego po vrsti.«

»O tem se da govoriti,« je rekel starosta šakalov in se posvetoval z dostojanstveniki v jeziku, ki ga poslanec ni razumel.

»Naj bo, kakor zahtevaš,« je rekel naposled. »Mi smo soglasni. Ena skrb za nas manj, ako prevzameš to stvar ti. Poslanec si in vodja zajcev, zato je prav za prav to tudi tvoja zadeva in dolžnost. Tako se bodo jedli zajci po vrsti, kakor določiš ti. Razume se, da nam v gotovem času vedno preskrbiš potrebno število zajcev odraslih, iz njih toliko moških in toliko žensk. Potem, seve, k prazniku in slavnostnim dnem tudi otrok in mladino. Brez njih mesa, sam razumeš, ne moremo biti. Natančno število seve, določimo na skupni seji.«

»Nemogoče,« je vzkliknil poslanec in vstal. Zajčje čustvo se je v njem tej nesramni ponudbi uprlo z vso silo.

»Nemogoče,« so se razsrdili šakali. »Pa naj ostane, kakor je bilo.«

Poslanec se je obrnil, da gre.

»Samo upor in vojna jih prisili,« je pomislil. »Samo ona jim pokaže, da smo mi tu gospodarji.«

Šakali pa so bili učene zveri in so vkljub svoji izborni oborožitvi spoznali nevarnost zajčjega gibanja.

Zato je stopil star šakal k odhajajočemu in mu govoril:

»Bedak... Poglej statistiko! Če bo, kakor je, pogine zajcev petkrat več, kakor pa, ako boš ti do-
ločal o tem. Ali ni v tej pravici tista pravičnost, ka-
tero si zahteval? Zakaj se ji sedaj odrekaš?«

O, spretno je znal razlagati pravičnost v pravici
star šakal.

»In pa,« ga je podrezal pod rebra. »Obleko našo
nosiš. Vidi se, da nisi neumen in gotovo veljaš tudi
med svojimi za učenjaka. Znal jih boš prepričati in
jim dokazati, da si ravnal pravilno in po njih željah.
Sicer pa, kdo trdi, da si primoran povedati vso res-
nico. Resnica je vedno neprijetna in nikdo je ne
čuje rad. Zato povej drugače, tako da bodo poslušali
in vseeno ne bodo znali, kako je prav za prav. Z
navdušenim govorom, pomni, on mora biti navdušen,
jim poveš vse po svoje. V navdušenem govoru se
namreč ne sliši resnica, nego to, kar govoriš.
Potem pa... ne zameri... ali bi ti meso škodo-
valo? Pusti travo in skorjo in mladike! Meso jej,
ker ga zaslužiš.«

»Zajec sem,« je odvrnil poslanec z jezikom. V
mislih pa je bil pri mesu.

»Tembolje. Tvoji se te ne bodo bali in lahko bolj
izbiraš, nego mi. Kaj mar za svoj trud ne zaslužiš
plačila? Za tak trud, kakor ga opravljaš ti? Kdo
iz njih si je upal med nas? Nikdo. Ti edini. To je,
dovoli, da te občudujem, to je junaško delo. In vi

zajci vedno in povsod trdite, da mora biti plačano vsako delo. Hic Rohdus, hic salta¹, poslanec.«

Vodja zajcev je omahoval. Ni dvoma, šakal govori resnico. Premišljeval je in premišljeval in vedno bolj je bil uverjen, da drugače ne more biti.

»Trebalo bo previdno,« je rekel, kot v odgovor svojim mislim.

Šakal pa je vedel, da je pridobljen.

»Soglašam,« je rekel. »Da dobiš popoln ugled in zaupanje, se mi nekaj časa kar najbolj vzdržimo izkoriščanja.«

»Vsekakor uspeh,« je pomislil vodja in poslanec zajcev. »Počasi se gre do cilja, počasi pa sigurno.«

Zato je rekel s poklonom:

»Soglašam.«

Šakali so se posvetovali in potrdili dogovor starega šakala. In zajec-poslanec je odšel z lahkim srcem in najboljšimi nadami.

— — — — —

Zopet so poslušali zajci grmeče in navdušujoče besede svojega voditelja, ki je stal pred njimi v šakalski obleki in se trudil, ne migati z ušesi, ki so mu postajala nadležna.

¹ Latinska prislovica: tu je Rohdus, tu skoči, t. j. tu je prilika, da pokažeš v praksi svoje trditve.

»Uspeh je popoln,« je govoril v zmagovalni pozi. »Ne bodo vas več izkoriščali. Zbali so se, ko sem jim zagrozil z uporom in vojsko. Kot skušeni zajci pa veste sami, da drevo ne zraste v enem dnevu, zato pa boste tudi razumeli, če se takoj ne pokaže sad mojih zmag. Gotovo še bo tuintam kak neposlušen šakal pojedel zajca. Naj vas to ne vznemirja. Zanesite se name in mi javite vsak tak slučaj. Zakaj, rečem vam, kruto bo kaznovan kršitelj dogovora.«

S sladko nado je poslušal zbor zajcev besede svojega voditelja in mu ploskal.

* * *

Od tistega časa se je voditelj in poslanec zajcev brezskrbno sukaj med šakali. Užival je med njimi vso čast, ki mu gre kot zastopniku zajcev.

Zahajal je med zajce, dasi nerad, kjer je grmel zoper sovražnike in sprejemal pritožbe. Obljubljal je strašno kazen zločincem, ki so se drznili kršiti besedo in so obedovali zajce. Zakaj, po nekoliko dnevih miru, ki so ga držali šakali in ki je utrdil ugled in moč zajcu-šakalu, so še z večjim apetitom obedovali in večerjali zajčje meso.

Obupali bi zajci, da bi se ne tolažili s svojim voditeljem in poslancem, ki se zavzema za preganjane in kaznuje zločince. Zakon-pogodba, ki je bila sklenjena med šakali in zajcem-šakalom, je bila pravo-

močna in njih poslanec je vedno poročal o kazni tega ali onega kršitelja tega zakona.

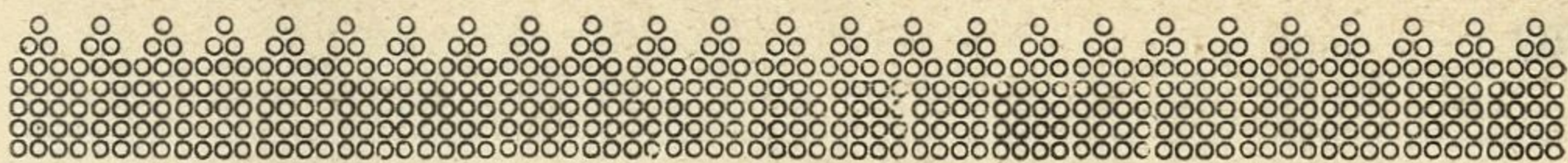
Dasi se je zajec-šakal debelil, mu tega niso prav nič zamerili zajci. Mnogi niso tega niti opazili. Saj se ne debeli od njih mesa, kakor šakali, nego od korenin in mladih vršičev dreves, ki mu jih prinašajo zajci za trud in okrepčilo po mučnem govorenju in poročanju.

Našli so se sicer rovarji, ki so trdili, da se udeležuje njih poslanec pojeдин pri šakalih, kjer z veliko slastjo požira meso zajčje, a kdo bi jim veroval. Našli so se puntarji, ki so pozivljali zajce, naj poženejo iz svoje srede zajca-šakala kot izdajalca in naj sami primejo za svoje odrešenje, ali kdo se bo spuščal v take nevarnosti. Pa tudi zajec-poslanec jih je pobil v ognjevitnem govoru in jih imenoval kot klevetnike in zavistnike, kot utopiste in neodgovorne elemente ter si jih zaznamoval, da jih pokliče na odgovor — pred šakale.

* * *

Tako je pripovedoval modri Ca-Usta učencu svojemu Jangi-Habaru, ki je tožil, da ni človeka, ki bi učil ljudi pravice, ter se zamaknil v žuborenje potoka, bežečega mimo njih šotora.

Ljubezen.

(Krimska pravljica.)

Davno se je zgodilo tisto. Tako davno, da celo najstarejši ljudje Krima ne pomnijo tega, nego jim je znano le iz ustnih izročil. In najstarejši ljudje pripovedujejo mlajšim, ti pa zopet, ko postanejo stari, svojim mladim in tako do vekomaj.

Pred tistim, predno se je zgodilo to, o čemer pripoveduje ustno izročilo, je bila vsa zemlja krimska rodovitna in bogata. Prebivalci so živeli brezskrbno in vsako leto so darovali svojim bogovom daritve od pridelkov zemlje, ki so jo obdelovali, v zahvalo, da žive srečno in brezskrbno. Kako bi naj ne bili hvaležni, ko pa so jim bogovi blagoslavljali njih trud in jim je zemlja rodila vsega v izobilju. Ime lakota niso poznali niti po imenu, kaj še le, da bi jo videli. Žene njih so bile lepe, kakor rože na jasnih planinah in rodile so otroke zdrave in čvrste, kakor jabolka. In vse ljudstvo je bilo krepko in boleznim ni poznalo.

Zgodilo pa se je, da se je nekemu človeku zahotelo, pokazati vsem ljudem svojo modrost in da je

hvaležnejši od drugih. Tiste dni, ko je ljudstvo darovalo svojim bogovom zahvalne daritve od pridelkov zemlje, ki so jo obdelovali, je šel in položil na svoj žrtvenik žival, ki mu je pomagala obdelovati zemljo.

Mnogi od ljudstva so ga vprašali:

»Zakaj, o sosed, si ubil žival, ki ti je zvesto in verno pomagala obdelovati zemljo? Zakaj, o sosed, si prelil njeno kri in jo položil na žrtvenik, na katerem daruješ našim bogovom?«

Tisti človek pa se je obrnil k njim in rekel:

»Darovati jo hočem bogovom mesto pridelkov zemlje, da pokažem bogovom svojo hvaležnost. Zakaj, znajte, da je bogovom prijetnejša kri in meso, nego tisto, kar rodi zemlja na obdelanih njivah.«

Starejši od ljudstva pa so povzdignili svoj glas in govorili:

»Naši bogovi ne zahtevajo krvi, ki je življenje, o sosed. Če pa zahtevajo kri tvoji bogovi, resnično, tedaj mi vemo, da to niso naši bogovi.«

Tisti pa iz njih, ki so sloveli za modre, pa so zmajali z glavo in rekli:

»Ne bo dobro. Zakaj, prelila se je nedolžna kri in bogovi, ki so jo popili, se je polakomijo in pridejo, da spodrinejo naše. In zgodilo se bo, da bo tekla kri v slavo tujih bogov.«

Tisti človek pa se je samo nasmehnil z nasmehom človeka, ki ve, da je modrejši od vseh, ki jih je

ljudstvo imenovalo modre, ter zažgal svojo daritev. Dim je objel zaklano žival in plamen jo je lizal s svetlimi jeziki...

* * *

Sloves o lepih žena krimskega ljudstva je pa šel daleč čez mejo krimske dežele. Priletel je celo tja, v deželo, kjer je živelo divje ljudstvo, ki se je pečalo z ubijanjem živali in z vojno. Slast njegova ni bila v mirnem življenju in obdelovanju zemlje, nego v bojnem vrišču in stokanju umirajočih. Niti bogov krimskega ljudstva ni poznalo, nego je oblivalo svoje žrtvenike s krvjo živali in krvjo otrok. Zakaj, njih bogovi so bili nenasitni in so zahtevali krvi. Kriki otročičev, ki so se živi pekli v njih čast in slavo, so jim bili molitev, polna dopadenja.

Ko so čuli poveljniki tega ljudstva o lepoti žen v krimski deželi, so djali:

»Pojdimo in poglejmo, koliko je resnice na tistem slovesu in koliko laži. Naše žene nam ne ugajajo in naveličali smo se jih. Zakaj otroci, ki nam jih rode, so slabotni. Pojdimo, zakaj, v naših haremih je prostor za lepe žene in naši bogovi nas nagradijo za krepke fantiče, ki jih dobe od nas.«

Zarožljali so ščiti po vsej deželi. Sulice in kopja so se brusila, meči so se kovali, zlovražno so brenkale tetive lokov in pušice so se ozirale molče in v pričakovanju v daljavo. Moški so s hrepenenjem

čakali, da objamejo žene krimske. Njih žene pa so vražile pogubo nezvestim možem in preklinjale sloves žen krimskih...

In glejte, tedaj je prešinila groza in strah deželo krimsko. Dim jo je objel od vzhoda do zahoda in jo držal v besnem objemu. Plamen je švigal iz njega in jo lizal s svetlimi jeziki. Osupljeno ljudstvo pa je zdajci spoznalo, da je to tista kri, ki jo je prelil tisti človek, ki je daroval tujim bogovom nedolžno žival.

Najstarejši pa so rekli:

»Da ga niste ubili takrat, bogokletneža, ko je prelival kri v slavo tujih bogov?! ... Glejte, sedaj so prišli, ker jim je zadišala kri ...«

Nato so šli v samoodvrženosti svoji, da rešijo narod in stopili pred divje čete. In so rekli:

»Vrnite se odkoder ste prišli! Zakaj naši bogovi so bogovi miru in ne ljubijo krvi. Idite, ker zmotili ste se na svoji poti!«

Mislili so, da napadalce odvrnejo s svojimi besedami in s svojo starostjo.

Divje čete pa so vse divje ubile tudi modrijane in starejše ter se rogale njih bogovom. Od jutra do noči so darovali njih žreci, da so stale mlake krvi okrog žrtvenikov in plakale matere za svojimi otroci. Pirovale so vojske in bogovi krvi so se naslajali na orgijah in krikih mučenih fantičev ter nagrajali

svoje častilce z lepimi ženami krimskimi ... Po celi deželi je bil en sam vzdih, en sam stok.

Kar je še ostalo mož krimske dežele, ki so ušli klanju in se poskrili, so se zbrali in udarili na divjake.

Ali kako bi oni, vajeni pluga in lopate, premagali divjake?! Na polju in njivah, v tekmi oranja, kositve in žetve, bi jih premagali. A ne v klanju ljudi, katerega so bili divjaki vajeni, kakor krimci oranja.

Ko se je razpršil dim in plamen ugasnil, so bile vse vasi razdejane. Vsa polja in njive upostošene. Nikjer ni bilo ne cvetlic, ne rož, nikjer drugih pridelkov zemlje, potrebnih za živež človeku. Še divje zveri so zbežale od strahu v globoke gozdove in v skalnato gorovje in vse prestrašene so se skrivale skupaj z begunci.

K nebu je plamtel en klic:

»Pomoč ... Pomoč ... Usmiljenje!«

K nebu je puhtela kri in govorila:

»Maščevanje ...«

Ali dihali so vonj krvi bogovi divjega ljudstva in klic po pomoči se je zgubljal v njih dopadenju nad krvjo. Kdo je, ki maščuje prelito kri, ko pa so bogovi krvi mogočni?! ...

V globokih gozdovih in skalnatih gorah pa so poklekali begunci na gola tla in molili. Žrtvenikov ni bilo, niti žrtev, da bi darovali. Vse je uničil tujec. Brez oltarja so molili in v njih srcih je bila noč. Zakaj

vedeli niso, kateri izmed bogov je mogočnejši. Bil je trenutek velikega obupa in osamljenosti človeka.

* * *

Živel pa je v deželi, kjer vzhaja solnce, mož, ki se je pečal s poljedelstvom. Sejal je rž in pšenico in molil bogočloveka, ki je umrl zato, da bi živel človek.

Nekoč v sanjah, mu reče:

»Pojdi tja, v deželo krimsko, obrežje katero umivajo valovi morja. Človeka-zver najdeš tam. Pojdi in naj postane Človek-ljubezen. Stori, da ubije zver v samem sebi!«

Mož pa mu je odgovoril:

»Pojdem, ker vem, da boš Ti vodil moj jezik in mojim besedam dajal moč.«

* * *

Ko je prišel poslanec bogočloveka v deželo krimsko, je stopil pred poglavarje divjega ljudstva. Krvave so bile njih roke do ramen. Pokazal je na kri in rekel:

»Kaj je tisto, kar vidim na vaših rokah?«

Bilo je nedolžno vprašanje. Poglavarjem pa se je zazdelo, kakor da jih je nekdo udaril. Spogledali so se in se smejali s smehom človeka, ki noče, da bi kdo videl, da ga je sram.

»Kri je,« so rekli.

»Kri«, se je začudil Izidor. »Katere živali?«

»Živali,« so se zavzeli in zopet smejali. Zadrega se je poznala v njih smehu. »Saj nismo mesarji«.

»Ne zamerite,« je rekel Izidor. »Tuj sem v tem kraju in običajev ne poznam. Bo ribja kri... Zakaj, morje obliva obali vaše dežele in mnogo rib je v njem.«

»Nismo ribiči,« so odgovorili in jeza je bila v njih govoru.

»A tako... Že vem. Delali ste in se ranili pri podiranju in tesanju dreves. Zakaj, vidim, da je požar uničil vaše vasi. Siromaki dajte, da vam obvežem vaše rane!«

Skrili so roke za svoje hrbte, noge pa, ki so bile tudi krvave, niso vedeli, kako bi jih skrili.

»Motiš se, mož. Mi nismo niti drvarji, niti tesarji.«

»A... morda od plugov?! Zgodi se, da se človek, ko ga čisti, rani na njem.«

Jezno so gledali poveljniki. Tako gleda človek, ki čuti, da ni pravičen v svojem srcu, a se boji, da bi drugi tega ne spoznal.

»Kaj sprašuješ?!... Ni od plugov.«

»Gotovo od kos in srpov. Verjamem... Lahko se obrežeš na njih, ko jih brusiš.«

»Nismo ne kosci, ne žanjice.«

Kratko, srdito so odgovarjali.

»Kdo pa ste?«

»Molči,« so zagrozili poveljniki.

Okrog stoječi vojščaki pa so rekli:

»Kaj vas je sram, poveljniki naši, svojega roko-delstva, da ne odgovorite možu, ki vas sprašuje v svoji nevednosti?«

Obrnili so se k nepoznancu in rekli mesto poveljnikov:

»Vojščaki smo, mož. Ljudje, ki se vojskujemo in jemljemo dežele ljudem.«

»A kri, ki jo vidim?«

»Kri sovražnikova je.«

»Kdo je to, sovražnik? Zakaj, nisem še slišal tega imena in bitja njegovega ne poznam.«

Dolgo niso odgovorili. Spogledovali so se in pre-mišljevali, kako naj odgovore. Ker pa jih je nepoznanec gledal in čakal odgovora, je rekel nekdo iz množice:

»Takšni, kakor mi so oni in ljudje so.«

Komaj pa je izrekel to, je spreletelo vse kakor groza in spoznanje. Povesili so oči k tlom in sram jih je bilo.

Nepoznanec pa je stopil korak nazaj in ves osupel in v grozi ponovil:

»Takšni, kakor vi so vsi in ljudje so? ... In tista kri na vaših rokah in nogah in povsod je kri človeka?«

Z grozo je odprl oči nepoznanec in odšel od njih v dolino, kjer se je ustavil na nekem pogorišču.

* * *

Nepoznanec je razgrebel pogorišče in postavil šotor. Obtesal je bruna in postavil hišo. Pobelil jo je, da je bila prijazna in se je videla, kakor lilija. Vzel je meč, ki je ležal tam, in zrahljal z njim zemljo, da poseje rž in pšenico.

Nikdo se mu ni približal. Zakaj, še jih je držalo nazaj tisto, kar jih prisililo, da so povesili oči, ko jih je spraševal. Srdili so se nanj, grozili mu v mislih svojih, a vendar niti eden iz njih ni mogel, da izpolni svoje grožnje.

Nepoznanec pa je kopal in sejal.

Od daleč so gledali nanj, ko se je trudil. Zaželeli so hišo, kakor je bila njegova, ki blesti v solncu in se sveti v luni. Šli so in po njegovem vzgledu stavili hiše.

Zvečer pa, ko je končal delo, so videli, da je razprostrl roke in zrl zamaknjen v nebo.

Radovednost je prisilila vojščake, da so se mu jeli bližati. In ko je nekoč zopet razprostrl roke in se zamaknil, so pristopili k njemu in ga vprašali:

»Kaj delaš, ko gledaš v nebo?«

»Žrtvujem«, je bil odgovor.

»Žrtvuješ?! ... Kaj žrtvuješ, ko pa nimaš žrtvenika in ne žrtve?«

»Jaz sam sem žrtvenik in moje misli so žrtve,« je odgovoril. »Zakaj, lahko je žrtvovati tujo žrtev na tujem žrtveniku.«

»Tako zahteva Tvoj Bog?«

»Tako zahteva moj Bog,« je odgovoril. »Zakaj resničen Bog hoče resnične žrtve, a ne žrtev prisiljenih.«

»Srditi Bog je Tvoj Bog,« so rekli, »ker zahteva tako žrtev in žrtvenik.«

Nasmehnil se je nepoznanec.

»Kdor pozna ceno samega sebe, ve tudi ceno svojemu Bogu,« je rekel. »Bog, ki zahteva, da mu človek žrtvuje žrtev na tuj račun, ne more biti Bog. Zakaj resnična žrtev je tista, ki je prostovoljna. Povejte mi, ali je žrtev, žival, ali otrok, ki ga mučite in ubijate, prostovoljna? Ali ne trpi tista žrtev, dočim vi, ki jo žrtvujete, ničesar ne trpite?«

Ker pa je videl, da ga ne razumejo, jim je povedal zgodbo bogočloveka, ki se je žrtvoval za človeka za to, da bi živel Človek.«

Poslušali so ga in majali z glavami:

»Zakaj je naredil to? Saj ga je vendar bolelo, ko so ga bili in pribijali na križ.«

»Zato, da bi drugim zasijalo srečnejše življenje.«

»Zelo je moral ljubiti ljudi,« so rekli.

»Neizmerno jih je ljubil. Močne in silne jih je hotel narediti v svoji ljubezni.«

»Kako pa se imenuje tisti Bog,« se je oglasil nekdo iz množice.

Nepoznanec pa je vzdignil glavo in njegov obraz je zasijal:

»Ljubezen.«

»Kje ga najdemo?« so vprašali.

»Povsod, kamor pogledate. V srcu vsakega človeka, ki ljubi svojega sočloveka.«

»Ali nam, če ga poiščemo, prinese srečo?«

»Kaj je ljubezen nesreča? ... Ali vam je britko, ko božate nežne obraze svojih sinčkov, mladik svojih? Govorite!«

»Ni nam,« so odgovorili. »Zakaj, radost naša so oni.«

»Ali vam je britko, ko žena vaša, ki jo ljubite, sede k vam in jo gledate v oči? Ko čuje pri vašem ležišču in vas, bolnih, neguje in zdravi? Govorite!«

Kako naj nam bo britko, o mož, ko pa je ona uteha naša.«

»In če vaš prijatelj pride k vam in se pogovarjate z njim? Ali vam je neprijetno?«

»Veseli smo ga in kar je naše, je njegovo.«

Glejte, taka je ljubezen. Bog, ki je v vas in z vami. Ali ga sprejmete, če vam Ga privedem?«

»Privedi Ga!«

»Ne, tako on ne pride. Kako naj pride, ko pa še vaša dežela puhti od krvi človeške?! Kako naj vam seže v roke, ko pa držite v nji meč in kopje?! Kako vas naj poljubi, ko pa sovražite svojega človeka. Ljubezen ne pozna sovraštva in krvi.«

»Kaj naj storimo, o mož. Nauči nas in pripravimo po Bogu - Ljubezni.«

»Glejte! Kakor sem naredil jaz, naredite tudi vi. Meči vaši naj se spremenijo v plug, sulice in kopja naj bodo kose in srpi. Naj se vzdignejo pogorišča v bele vasi in zemljo oblecite v svečano obleko cvetja in rodovitnosti. Zakaj, velik in mogočen je Bog - Ljubezen.«

*

Po vsej deželi krimski so zvenela nakla. Kladiiva so tolkla po njih razbeljeno železo. Iz orožja, ki je morilo ljudi, se je kovalo orodje, da se obdela zemlja.

Protivili so se poveljniki svojim vojščakom, ki so kovali pluge iz mečev in kose in srpe iz sulic in kopij. Proklinjali so njih duhovni. Vojščaki pa so udarili po njih in jih izgnali.

Po njivah in poljih so hreščali plugi. Sekire so zveneale, drevesa so padala z velikim truščem. Bele vasi so rasle iz tal in ljudstvo, vajeno bojnega trušča in krvi, jih je ogledovalo in se jih ni moglo nagledati. Od brda do brda so odmevale pesmi — ne bojne pesmi morije — nego vesele, polne ljubezenskega hrepenenja.

Tisti pa, ki še so se skrivali po gozdovih in skalnatih gorah, so jih poslušali in govorili:

»Kaj je to?!... Pesmi veselja in pesmi dela?!«

Pa je prišel sel in rekel:

»Idite, preganjani... Ljubezen prihaja v deželo. Ni se vam treba več bati.«

»Begunci so stopili iz gozdov. Ko so jih zagledali zmagovalci, so jim šli nasproti in jih pogostili.

»Vsi smo ljudje,« so rekli. »Zato naj bo vaše vse, kar je naše. Pozabimo... Zakaj novi Bog - Ljubezen tako hoče.«

*

Bližal pa se je čas, ko na nebu zopet zasijejo tiste zvezde, kakor so sijale v dni razdejanja.

In glejte, vse je bilo zopet, kakor da se dežele ni dotaknil bog krvi in razdejanja. Rože so cvetele in cvetje je duhtelo. Rž je valovila v valovih in pšenica je bila kakor zlato. Vasi pa so se belile in smehljale.

Tedaj je rekel sveti mož ljudstvu:

»Pojdimo na hrib. Večer je!«

Šli so za njim učenci njegovi in vso ljudstvo. Ko so prišli na vrh, je zašlo solnce. Vsa dežela je ležala pred njimi v poslednjih žarkih umirajočega solnca.

»Prečujmo noč,« je rekel poslanec bogočloveka, »in zamislimo se v dni, ko so naša srca bila umazana, da še očistimo zadnjo pego. Ker Bog - Ljubezen prihaja.«

Vso noč so se pogovarjali in težko jim je bilo pri teh pogovorih.

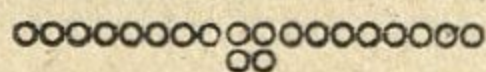
Ko je zjutraj vstalo daleč tam iz ognjeno - meglene postelje mlado solnce in je zasijala vsa dežela v utripih novega življenja, je vzkliknil poslanec bogočloveka:

»Hozana, ki prihajaš v imenu Ljubezni! ... Pogledajte, valovi pšenica in rž. Priklanja se Tistemu, ki prihaja in ki je v vaših srcih. Pozdravlja Njega in vas, zakaj stopil je v vaša srca, Bog - Ljubezen je v vas, ker čiste so vaše roke in brat vam je sočlovek. Slišite utrip vaših src, ljudje? On je to, Ljubezen - Bog, ki je umrl, da živi človek. V radosti in melodiji zveni koral sreče, zakaj z rokami Boga - Ljubezni so vzrasle te rože in to cvetje, ta rž in ta pšenica. Čujte zvonove! Zvonijo, da pozdravijo Ljubezen - Boga, ki si je izbral sedež v srcih vaših.«

Vzpel je roke k modremu nebu. Vzhajajoče solnce ga je obsevalo in vsem se je zdel, kakor prikazen, ko je molil:

»O Bog - Ljubezen! Ostani v srcih ljudstva, ki je ubilo zver v samem sebi. S Teboj, o Ljubezen, bo srečno, bo silno, bo mogočno in solza razžaljenja ne poteče več Človeku iz očesa. Združil si narode v Sebi in nikdo ni več last drugega. Samo Ti o Bog - Ljubezen si bil in si tako mogočen, da si razrušil meje, ob katerih je prežalo Sovraštvo in Tebi se klanjajo vsi bogovi.«

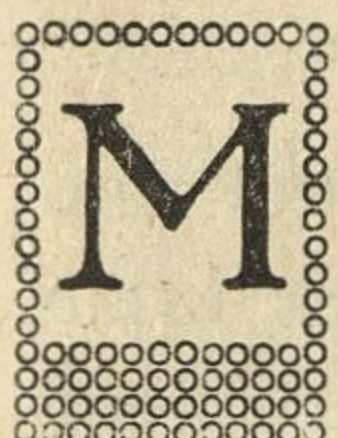
In glej. vsi, ki so bili na hribu in bilo jih je na tisoče, so objemali drug drugega. In nikjer več ni bilo sledu za drugimi bogovi. Samo edini Bog - Ljubezen je bil, ki je stopal med tisočerimi in jih objemal in jim stiskal roke ...

Beseda.

(Iranska pravljica.)

 Modri Zoroastra se je vzdignil, da prepočuje Iran. Z njim je šla spremljevalka njegova, Beseda, da mu krajša čas in modruje z njim.

Dolgo sta hodila, zakaj sveti Iran je bil velik na vzhod in na zahod. Cvetje in rožni grmi so ju pozdravljali na celi njuni poti. Ptice so letale nad njima in z njima in želele modremu Zoroastri in spremljevalki njegovi, Besedi, da bi našla mnogo hladnih senc pod jagnjedi, mnogo hladnih virov pod karaagači¹ in povešene veje zlatorumenega kot med sladkega urjaka.² Zakaj, vladal je tisti čas ravno mesec acad³ in solnce je poljubljalo v strastni ljubezni ljubico Ijir⁴.

Modri Zoroastra je sprejemal gostoljubje sence jagnedov in karaagačev, krepčal se s hladnimi viri in sladkim urjukom in Beseda se je zahvaljevala za

¹ Črno drevo — brest. — ² Marelice. — ³ Julij. — ⁴ Zemlja.

krepčila. Živali in zveri so se ga spoštljivo izogibale in mu s svojimi glasovi izkazovale svoje spoštovanje in veselje, da vidijo modrijana svetega Irana.

Zgodilo pa se je, ko je skrivnostna Tjun¹ razgrnila nad Iranom svoj plašč in se je pripeljal na nebo veliki Aij² v vsej svoji pravljilni mogočnost in posrebril ves Iran, da je modri Zoroastra krenil k reki. Tam je stal človek in lovil ribo. Ozrl se je, ko je zagledal modrega Zoroastro.

Videl je Zoroastra pogled človeka in videl ribo, kako se je, vlovljena, metala molče in brez krika. Nato se je obrnil in odšel in Beseda, njegova spremljevalka mu je sledila.

Čez nekaj časa, ko sta hodila tako molče, je vprašala Beseda modrega Zoroastro:

»Vse v Iranu te pozdravlja, samo človek te je le pogledal.«

Modri Zoroastra se je nasmehnil.

»Si videla, kako se je metala riba, potegnjena iz vode?«

»Videla.«

»Si slišala, kako je vpila na pomoč?«

»Nisem.«

Slišal je Zoroastra začudeno notko v odgovoru Besede in se nasmehnil.

¹ Noč. — ² Mesec, luna.

»Mar tisto metanje ribe ni klic na pomoč? ... Ali treba vedno, da ušesa slišijo zvok? ... Mar ni dovolj, da vidiijo oči?«

Beseda je rekla:

»Hočeš reči, modri Zoroastra, da je tisti pogled, s katerim te je pogledal človek, pozdrav? ... Res je, riba nima govora in ne pozna besede, zato ne more zvati na pomoč. A človek?«

Obrnil se je modri Zoroastra k Besedi in ji rekel:

»A človek? ... Da bi on poznal besedo, bi govoril. Da bi imel govor, bi pozdravil.«

Beseda je molčala. Njene misli so se mudile pri človeku. Žal ji ga je postalo, da tako mlad in močan ne pozna besede.

»Kako more živeti človek brez Besede,« je vzdihnila.

Zoroastra je poznal ta vzdih. Videl je, da je vzbudil pogled na človeka v Besedi čustvo, ki žene vsako žensko na žrtvenik. Zato ni odgovoril na njeno vprašanje. Ali v Besedi je že prevladalo tisto čustvo žrtvovanja. Rekla je Zoroastri:

»Modrijan Irana, dovoli mi, da grem k človeku in mu dam Govor.«

Modri Zoroastra je samo naklonil glavo.

»Svobodna si, Beseda, zato ne išči mojega dovoljenja. Idi. Ničesar ni, da bi te moglo zadržati, ako je taka tvoja volja. Samo glej, da ne pozabiš, da je svoboda velika reč in da se ji je zato prav lahko iz-

neveriti. Pojm je ona, ki se pojavlja, kakor si pojm ti, Beseda, in tisti, ki te razume, je mogočen, kakor kralj. Nikdo pa, ki zlorablja ta pojm, ne ostane brez kazni. Glej torej, da ne padeš, ker ko padeš, postaneš meso. In takrat bo tvoja svoboda kakor je svoboda urjaka. Raste, se širi, a ne more z mesta. Umira, se rodi nanovo, se množi, a nad človeka se ne dvigne.«

Tako je govoril modri Zoroastra.

* * *

Ko se je Beseda približala človeku, ni več lovil rib, nego je ležal v senci karaagača. Zakaj gospodoval je Kjunj.¹

Ustavila se je pred njim in ga gledala. Prijetno ji je bilo, ko ga je mogla gledati, ne da bi jo on videl. Zakaj, bila je oblečena v nevidno obleko pojma.

»Glej,« je djala sama pri sebi Beseda. »Tak je, kakor Zoroastra, samo da je mlajši in silnejši. Črni so njegovi kodri, Zoroastru pa že sive. Lica njegova so sveža, kakor granatna jabolka, Zoroastrova pa so posušene jagode kišmiša.² Res je, da je Zoroastra modrejši. Hočem pa, da naučim te modrosti tudi človeka. Zoroastra me spoštuje in nikoli mi ni bil ovira v moji svobodi. Čutim pa, da bo ljubezen človeka slajša od spoštovanja modrijana in v nji ne more biti verig svobodi.«

¹ Dan. — ² Posušeno grozdje — rozine.

Ko je tako govorila sama s seboj, se je obrnil človek z licem k nji. Ni je videl, a čutil jo je, ker ga je občudovala.

»Tako sam je in brez družbe,« je rekla Beseda in sožalje je bilo v njenem glasu. Človek pa je vzdihnil.

Tisti vzdih je podžgal hrepenenje v Besedi in zaželela je, da bi postala človek in mu dala Govor.

»Dotaknila bi se njegovega čela in ust in on bi govoril.«

Človek pa se je nemirno premetaval na svojem ležišču.

Zdajci pa se je zazdelo Besedi, kakor, da jo je objelo nekaj nepoznanega, kakor obroč. Nekaj nerazumljivo - sladkega se je je dotaknilo. Človek pa je razširil oči in gledal vanjo.

»To je tisto, o čem je govoril Zoroastra,« je pomislila v sladkoopojni omotici. »To je padec.«

In glej, zdajci je zagledala samo sebe, kako stoji pred človekom, vsa podobna njemu in — naga.

»Postala sem meso,« je rekla v mislih in človek je vstal, bojazljivo gledaje nepoznano prikazen. Beseda pa mu je govorila:

»Ne boj se me, o človek. Če je ta radost, ki me objema ob tej uri, tisti padec, potem je padec življenje. Iz njega prihaja k tebi, o človek, radost Govora.«

In dotaknila se je njegovega čela in ust, kakor je zaželela, ko je bila še oblečena v nevidno obleko pojma, da je vztrepetal, in zdajci izpregovoril:

»Pozdravljena ... Kdo si?«

»Beseda, tvoja žena,« je odgovorila.

»Lepa si,« je rekel in stegnil roko po nji. Beseda se ni ganila. Prijetno ji je bilo, da je zahrepenel po nji človek, komaj jo videvši. Nekje globoko v notrajnosti je čutila, da se je njenega »jaz« zopet dotaknilo, kakor obroč in zopet se je spomnila besed modrega Zoroastra.

»Lahko njemu brez mene,« je rekla gledaje človeka. »Star je in moder, a človek je še mlad in potreben spremljevalca.«

Človek pa, ki je gledal Besedo in se je dotaknil, je rekel občudujoč:

»Si, kakor jaz. Samo lepša in zopet ne kakor jaz.«

*

Tako je preteklo leto.

In rekel je modri Zoroastra:

»Grem, da vidim, kako je Besedi. Zakaj leto je že in dan, odkar je odšla k človeku. Postala je meso in potreben sem ji.«

In je šel.

Kamor je stopil, povsod so ga pozdravljale cvetlice in grmi rož so se mu klanjali. Stopal je v senci jagnedov, jel sladki urjuk in pil iz virov pod senčnimi karaagači. V nočeh, obsevanih s pravljичnim svetom velikega Aija je premišljeval modrost bitja in večnost življenja.

Tako je prišel do reke, kjer je živel človek.

Ni lovil rib, nego je sedel v šatoru, ki mu ga je postavila žena in jel je na ognju pripravljene jedi. Žena pa je sedela pred vhodom in krmila majhno detece.

Ko se je približal modri Zoroastra, je pogledala in se nasmehnila. Dete pa je zakričalo.

Začutivši, da je nekdo zunaj, je prišel mož in se poklonil:

»Pozdravljen modri Zoroastra! Pridi v šotor moj in naj bo tvoj, dokler si nam gost.«

Žena je dala otroka možu in postregla gostu. Ozrla se je po otroku in rekla:

»Brez imena je še.«

Zoroastra pa se je približal in se dotaknil z velo roko čela in ust otroka.

»Ajtmak¹ mu bodi ime,« je rekel. »Zakaj mati njegova, Beseda, pojm, je meso postala, da bi dala človeku govor. Ne pomniš, Beseda, kako se je zgodilo?«

Tedaj se je Beseda, žena človeka, nenadoma spomnila vsega. Zaplakala je in se nasmejala. Zakaj preteklosti ji je bilo žal in vesela je bila sedanjosti. Modri Zoroastra pa je položil roko na glavo Besedi:

¹ Govor.

»Radi človeka si meso postala. Radi človeka nisi več neviden pojm. Radi človeka si zakovala svojo svobodo, o kateri sem ti govoril, da je ni mogoče pregledati, ne sile njene izmeriti in ki je, kdor jo pozna, mogočen kot kralj. Zavrgla si to mogočnost radi človeka, o Beseda, da bi bil on mogočen. In sedaj si, kakor urjuk, ki raste iz zemlje, se širi in se razvija in rodi sladak sad, vendar višje od človeka ne more. Tvoj gospod je človek, radi katerega si postala meso. Kralj je on mesto tebe. A vendar, o Beseda, gorje mu, če te bo zlorabljal. Dala si človeku Ajtmak. Vse ima sedaj. Veliko je bilo tvoje hrepenenje, velika tvoja ljubezen in velika žrtev, o Beseda, zato naj bo tvoj padec svet. Velika je beseda človek. A velika je postala le s teboj, o Beseda.«

Tako je govoril Zoroastra.

Obrnil pa se je k človeku:

Pred letom sem te videl. Ribo si lovil in pogledal si me, ko sem prišel. To je bil tvoj pozdrav, ker še nisi poznal besede in govor ti je bil neznan. Sedaj imaš besedo. Sama je prišla, da se ti žrtvuje, o človek. Žena tvoja je sedaj, ni pa sužnja tvoja. Ako pa se spozabiš in jo ponižaš na stopinjo sužnja, pomni o človek, da v tistem trenutku postaneš sam njen suženj. Poslednje bo hujše od prvega, o človek in tvoje noči, ki so posvečene Uhamaku¹, bo jemal Aij.

¹ Spanje.

Ti boš pa plakal s suhimi očmi, zakaj, solze bo popila že pred jokom Beseda, ker boš krivičen pred njo... Ijir je tvoja in ti si kralj, ker imaš Besedo, o človek. Nikdar ne pozabi tega, da ne boš nevreden kralj in da tisti, ki nimajo Besede, ne bodo gledali na tebe z gnusom in prezirom.«

Tako je govoril Zoroastra, pobožal ličece deteta, se nasmehnil Besedi in Človeku in šel.

* * *

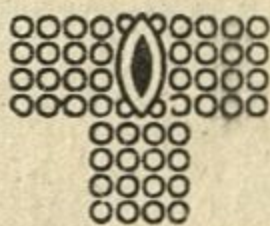
Beseda pa se je privila k Človeku, ki jo je objel in rekla:

»Midva sva eno, ti Človek in jaz Beseda. To detece, ki ga je pobožal modri Zoroastra, je najina dvoedinost.«

Človek je še tesneje objel ženo svojo, Besedo, in ona je poljubljala njegova usta.

Pod karaagačem, v senci, pa se je nasmehnil modri Zoroastra.

»V ljubezni in hrepenenju je spočeto vse! Bodi blagoslovljeno.«

Modriž.¹

(Velikoruska pravljica.)

Idi,« je zapovedal Bog svojemu angelu, ko se mu je sveta jeza nad neposlušnostjo človeka-Adama plegla. »Idi v raj, iz katerega sem izgnal človeka in naberi listja izpod drevesa življenja. Posejaj ga v zemljo, ki jo je obdelal Adam-človek v potu svojega obraza. Zakaj hočem mu olajšati kazen, s katero sem zadel njegovo neposlušnost.«

In zgodilo se je.

*

Iz posejanega listja, nabranega izpod drevesa življenja, ki raste v raj, to je tistega drevesa, ki bi dalo človeku neumrjočnost, ako bi vgriznil v njegov sad prej, nego je klaverno bežal iz raja, je vzrastlo žito. Vzradostil se ga je Adam-človek in tudi Eva-žena ga je bila vesela. Zakaj sad spoznanja, od

¹ Zapisano po motivu, slišanjem v Vladimirskoj guberniji.

katerega sta jedla v raj, in s tem grešila, jima je vzbudil tisto veselje. Bilo je žito senca neumrjivosti, bitje, ki pada, umira, a se vnovič obnavlja, srkajoče znoj človeka.

Pa tudi žito, bitje od drevesa življenja, je rastlo in v svoji priprostosti, ki je enaka nevednosti, ogledovalo nebo nad seboj, vse modro in prekrasno, po katerem je korakalo toplo solnce. Vselej zvečer, predno je žito, utrujeno od neprestanega gledanja, zatisnilo oči, je še želelo modremu nebu lahko noč. In ko se je ogrnilo s plaščem noči, še je mislilo nanj. Zakaj v tistih mislih je bila nejasna slika, kakor spomin, lepšega življenja nekje in nekoč, menda v tistih časih, ko še niso pihali ledeni vetrovi. Ko pa je sivi plašč oblakov zagrnil modro nebo in iz njih rosil dež žitu, da se napije, je vso hrepeneče čakalo trenutka, da se tisti sivi plašč oblakov odgrne zopet. Prosilo je svetlo solnce, naj kmalu zopet odgrne zagrinjalo, ki zagrinja podnožje njegovega prestola.

In uslišalo je tiste prošnje svetlo solnce. Raztopilo je zagrinjalo-oblake in modrina neba se je zopet smehljala koprnečemu žitu in solnce ga je zopet poljubljalo, da se je vse v hrepenenju vzpenjalo vedno višje in višje in — rastlo.

Ko je pognalo klasje, je nekega jutra razobesilo po njem vse polno majhnih duhtečih zastavic, ki so

mahajoč pozdravljale modro nebo, vabeč ga k svoji poroki, k svaatbi, k veliki skrivnosti oploditve in neumrjočnosti...

In ko se je zgodilo tisto skrivnostno, ko začetek novega »jaz« zasanja v nedrijah zorečega, o novem, enakem življenju, o pomladitvi, ko iz »jaza« postane zopet »jaz«, je glava klasja postajala težka. Bližala se je starost.

Pod nje težo je klonilo žito svoje glave k tlom.

Vedno težje je bilo žitu dvigati svoje glave, da gleda v modro nebo. Zbiralo je svoje sile, vendar je čutilo, da se te sile manjšajo dan na dan in s strahom je pričakovalo trenotka, ko več ne bo moglo dvigniti glave-klasja in več ne bo videlo modrega neba.

In to je mučilo in žalostilo žito.

In ko je prišlo tisto usodepolno, da so se zrna v klasju napela in se napolnila z neumrjočnostjo, žito ni moglo več dvigniti svojih glav. Skrivnost rojstva je rodila skrivnost življenja in ta skrivnost je sklanjala klasje k zemlji, prepojeni z znojem človeka, iz katere je črpalo krepčila in moč.

Neizmerno hudo je postalo žitu v tisti uri. Čutilo je poljube solnca, slutilo je modrino neba nad seboj, a ono ga ne more videti. Skrivnost življenja, ki spi v njem mu brani to.

»Obsojeno sem,« je pomislilo in ta misel je rodila drugo, še mučnejšo.

»Zakaj? Za kateri greh in kdo ga je naredil, da trpim jaz? Na ljubo svojim otrokom naj do konca svojega življenja gledam samo zemljo, ki mi je sicer zibelka-mati, ki me hrani, ne more mi pa dati ničesar od tistega, kar mi je dalo modro nebo, ko sem še ga zamoglo gledati. Kdo je, ki piše take zakone?«

Bogu je postalo žal žita, poslušaje njegove tožbe. »Upravičene so,« je rekel. »Nobenega greha nima na sebi, a vendar trpi, ker — je grešil človek, krona življenja. Radi človeka se je rodilo. Radi človeka mora tudi trpeti, zakaj, on mi je kljub trmoglavosti najdražji.«

Nato se je še zamislil.

»Greh enega rodi trpljenje mnogim,« je rekel. »Da pa olajšam ta zakon, hočem tebi, žito, narediti veselje in olajšati trpljenje, ki ga nosiš radi človeka. Zakaj, tisti, ki trpi in ni utrjen v trpljenju, se razveseli pri najmanjši olajšavi.«

Rekel je angelu:

»Idi in vzemi kos neba tam, kjer je namodrejše. Razreži ga na majhne koščke. In ko bo žito zaspalo, razmeči tiste koščke neba med njega, da se razveseli zjutraj, ko vstane.«

Angel je šel in zgodilo se je.

Ko je spet zasijalo solnce in je zapela prepelica, je odprlo žito oči. In glej radost preveliko. Pred

seboj je zagledalo kakor nebo modre cvetlice, ki so se mu smehljale in ga pozdravljale.

Zamajalo je žito od radostnega ganutja težke glave-klasje v pozdrav.

»Pozdravljeno nebo, tako objokovano,« je reklo in v tistih besedah je bila nepopisna radost. »Pozdravljeno! Prišlo si k meni, ker sem hrepenelo za teboj!«

In glej nič več ni bil dolgčas žitu in rjava zemljama se mu je naenkrat pokazala lepa in prijetna.

Od tistega dne so koščki neba-modriž zabavali žito po dnevu, uspavali ga na večer, šepetajoč mu pravljice, budili ga zjutraj. Žito je ljubilo te cvetlice, kakor nekoč nebo in se sklanjalo vse nižje in nižje k njim ...

*

Bilo pa je, ko je človek zagledal modriž med žitom, da je postal silno nevoljen.

»Glej,« se je obrnil k ženi. »Lepo, brez plevela je bilo žito do včera. Nocoj pa, ko sva spala, je moral nekdo, ki nama je sovražnik, posejati ta plevel.«

Žena je stopila med žito in utrgala modriž. Ko ga je ponjuhala, je rekla:

»Ne diše sicer te cvetlice, vendar je njih barva prijetna.«

»Zlo nam je hotel sovražnik naš,« je rekel človek in jeza je bila v njem.

»In vendar sem jih vesela,« je odvrnila žena in pripela modriž na svoja nedrija. »Naj se jezi tisti, ki nam je hotel s tem zlo.«

Bog pa, čuvši te besede Adama-človeka in žene-Eve, je namršil obrvi:

»Kdo je tako pokvaril človeka? ... Majhna ugodnost drugim, smatra on za sovraštvo k njemu in vzbuja v njem nevoljo in srd?! ... Ko je živel v raju, ni bilo upora v njem, ne zasmeha v njegovi ženi ...

Od nekod se je slišal pritajen škodoželjen smeh ...

Spoznanje.

(Turkeštanska pravljica.)

Star modrec Turkestana, mesta Taškenta, kar je toliko kakor kamnito mesto, je često posedal ob kanalu, ki je izkopan iz reke Sirdarje, rojene iz ledenikov Semirečeskih gor, da rosi turkeštansko oazo v času, ko Allah nad njo razgrne nebo, plavo kakor kamenje turkisa, in ognjeno solnce kakor goreče jeklo raztopi v nič oblake, še preden se rode.

Stari modrec, Ičib Almak, je posedal ob kanalu, ko je zašlo solnce in se je mesec pokazal na obzorju. Omočil je roko v ledenomrzli vodi in umil z njo obraz in dolgo sivo brado ter se zagledal v nje čistoto. Visoki jagnjedi so se zrcalili v nji s pravljичno mičnostjo. Srebrila se je voda v svetlobi mesečni in njegova brada se je zdela kakor bombaževa kodelja, ki raste na poljanah turkeštanskih.

Često so prisedali k njemu mladi ljudje in poslušali njegove izreke in pravljice. Nekoč jim je pripovedoval to-le pravljico:

Ko še ni bilo mest in vasi, nego je človek živel po gozdovih in jamah, ni niti svojega obraza videl. Še jezika drugega ni znal kakor jezik svoje žene. Obraz njegov je bil ves zarastel in drobne oči so gledale iz gozda las, kakor dve iskri. Ostre so bile in videle so zelo daleč.

Mislil pa je, gledajoč obraz svoje žene, ki ni bil porastel, nego gladek kakor sad urjaka,¹ ki ga je jedel, da je tudi njego tak. Ni ga motilo, da je njegova roka, ko je šel z njo preko lica, otipala brado. Zakaj človek nerad verjame resnici.

Hodil je na lov v gozdove in lovil ribe v reki. Bistra je bila voda in ni v tisti bistrosti njenega teka zapazil svojega obraza. Nekoč pa, korakajoč ob reki, je došel do kotline, kjer je bila voda mirna in nje gladina gladka. Ko se je nagnil nad kotlino, da vidi, ni li morda v kotlini riba, ki bi jo bilo dobro ujeti, se je nenadoma stresel in zgrozil. Lasje na glavi so se mu zježili. Zakaj to, kar je videl v vodi, ga je napolnilo s čudenjem, strahom in gnevom. Gledal ga je namreč iz vode obraz, docela tuj in neprijazen.

»Kdo si?« je vprašal in njegove roke so se pripravile na boj.

Tisti v vodi pa je zmigal z ustnicami prav tako kakor on in stisnil pesti natančno tako kakor on.

¹ Marelice.

»Groza,« je pomislil in se umaknil. »Grdoba je nekakšna. Kako se mu ježe obrvi in iskre oči. Živega bi me požrl, če bi se mu dal.«

Oprezno se je nagnil nad kotlino. Tisti v vodi ga je gledal iz oči v oči in nič kaj prijazen se ni zdel človeku tisti pogled.

Stisnil je pest in zapretil tistemu v vodi. Pa glej! Tudi tisti v vodi je pokazal človeku stisnjene pesti.

Človek pa ni bil, da bi se zbal. Ko velja boj sebi enakemu, se človek nikdar ne boji. Sprva ga je, kajpada, osupnilo, streslo. Nato pa ga je pograbila jeza.

»Ubijem grdobo,« je rekel in poiskal kamen.

Počasi, s stegnjenim vratom je pogledal, ali se njegov sovražnik ni morda skril. A gledal ga je iz vode še vedno, dasi oprezno.

»Na!« je zakričal človek divje in z vso močjo vrgel kamen v kotlino. Še je videl kako je tudi tisti v vodi zamahnil s kamnom, — nato je voda besno pljusnila in se zapenila.

Pogledal je v vznemirjeno gladino vode.

»Ubil sem ga,« je rekel zadovoljno, ko ni videl v vznemirjeni vodi svojega obraza. »Kako se me je loteval?«

Radosno vznemirjen, da je premagal nepričakovanega sovražnika, se je napotil k svoji ženi, da poobeduje.

Ko zagleda žena njegov vznemirjeni obraz — o, bistre oči imajo žene —, ga je vprašala:

»Kaj se je zgodilo tvojemu srcu, da ti je vznemirjen obraz?«

Človek pa je pogledal ženo in se še bolj vznemiril.

»Nič,« je dejal in se trudil biti miren. »Miren je moj obraz.«

Žena pa se ni ozrla po njem. Zakaj njegov glas ji je povedal, da ne govori resnice. Rekla je sama sebi:

»Nekaj mi prikriva.«

In to, mladci, je tisto, kar vzbuja v ženi radovednost.

Jela ga je opazovati.

Človeku pa, ko se je najedel, nekaj ni dalo miru. Vleklo ga je nazaj k tisti kotlini. To, mladci, je dvom, ki vstaja v človeku. — Zato je vzel bač, s katerim je hodil na lov, in šel h kotlini.

Žena pa za njim. Videla je, kako je pogledal v kotlino in odskočil.

»Kaj mu je,« je rekla. »Nikoli ni bil bojazljiv. Medveda je ubijal z bačom in leva je preganjal z njim. Sedaj pa se boji.«

Človek pa, ko je pogledal v kotlino, ni odskočil iz bojazni, nego od začudenja. Zakaj iz vode ga je gledal kakor prej taisti, v katerega je vrgel kamen.

»Nisem ga ubil,« je rekel nejevoljen. »Glej, pripravil se je zdajci kakor jaz, z batom, da me ubije.«

Sovraštvo mu je zalilo oči.

Zamahnil je z batom in udaril.

Visoko je plusknila voda in poškropila celo njegov obraz.

»Ali sem ga, ali ga nisem,« se je vprašal sopihaje in čakal, da se voda umiri.

Ko se je voda umirila, je pogledal.

»Nisem ga,« se je razsrdil sam nad seboj. »Še nikoli nisem zamahnil zaman, sedaj pa že drugič.« Zakaj zdrav, kakor je bil, ga je gledal tisti iz vode. Tudi na njegovih laseh so se bleščale kaplje vode.

»Samo poškropilo ga je, kakor mene,« je rekel človek in gledal s srditimi očmi tistega v vodi. Hotel ga je ujeziti, da bi stopil iz vode in se pomeril z njim na suhi zemlji. Zato mu je pokazal jezik.

»Na suhem,« je mislil, »ga gotovo pobijem.«

Ali glej tisti v vodi mu je tudi pokazal jezik in ga tudi gledal srdito, ali iz vode ni hotel.

»Boji se me vendarle,« je mislil človek in dobro se mu je zdelo. »Povodni mož je, zato je neokreten na suhi zemlji. Dobro ve to in zato ne gre iz vode.«

Začel ga je izzivati in mu migati z roko in se mu pačiti. Kričal je nanj, da je strahopetec in bojazljivec in naj pride iz vode, če si upa.

Tisti v vodi pa je natančno tako migal z roko, natančno tako se mu pačil. Tudi gibal je z ustnicimi, kakor da govori ali kriči.

»Zvit je,« se je srdil človek. »V vodo bi me rad zvabil.«

Sopel je od jeze in stopal ob robu kotline. Tisti v vodi ga pa tudi ni izpustil iz oči.

»Pa dobro. Hočeš, da pridem jaz k tebi, evo, pridem.« O, junaški je človek, mladci, ko gre, da ubije človeka.

Odložil je kožo, ki jo je imel ogrnjeno čez pleča, in stopil v kotlino.

Še je videl, kako je odložil kožo tudi tisti v vodi in mu stopil nasproti.

Žena, ki je slišala njegov besen krik, je zbežala h kotlini. Videla je, kako je mož udaril po vodi s svojim batom in rjovel:

»Na ... na ...«

In njegovi udarci so postali tem silnejši, ko ni čutil nobenega protiudarca, kot znamenje, da je nadvladal svojega sovražnika.

»Kaj delaš?« je vzkriknila žena.

Človek jo je pogledal in stopil iz vode, ki je bila vsa spenjena. Ogrnil je kožo črez pleča in oddihaje se rekel:

»Nič.«

»Zakaj si potem udrihal po vodi?«

Človek se je ozl po strani v kotlino in zdelo se mu je, da ga zopet gledajo iz vode drobne oči in obrastel obraz.

»Tako,« je rekel in prijel ženo za roko. »Pojdiva, lačen sem ... uril sem jo v boju.«

Ko sta šla, je rekel človek svoji ženi:

»Žena. Ogibaj se te kotline.«

»Zakaj?« se je začudila žena.

»Tako. Voda v tisti kotlini ni čista. Umazala bi se.«

Žena je molčala. V srcu pa se ji je vzbudilo čuvstvo, ki je enako upor! Zakaj odgovor človeka se ji je zdel prazen.

Ko je mož odšel, da nalovi divjačine, je vstala in šla, da vidi, ali je res voda v kotlini nečista in zakaj je mož tako udrihal po nji. A ko je pogledala v kotlino, je spoznala, da je mož lagal. Voda je bila čista.

Vendar ni premišljevala dalje o moževi laži, ker jo je osupnila prikazen, ki jo je videla. Iz vode jo je gledal prijazen obrazek ženske.

»Njo je videl,« je pomislila žena in v srcu se ji je vzbudilo nekaj grenkega in bolečega. To je tisto, kar nosi ime ljubosumnost. Nato pa se je hipoma vprašala:

»Ali zakaj je pretepal to žensko?«

Nagnila se je črez vodo, pa tudi tista v vodi se je nagnila in jo gledala.

»Kdo si?« je vprašala.

Tista v vodi je zganila z usti, kakor da govori, a glasu ni bilo slišati.

»Glasneje govori!« je zaklicala. »Ne slišim.«

Prikazen v vodi pa je samo zgibala ustnice, a glasu ni bilo iz njih.

Žena je zmajala z glavo. Pa tudi prikazen v vodi je zmajala z glavo. Pomigala je z roko, pa tudi tista v vodi je pomigala.

»Čudno nad čudeži,« je rekla žena. »Vse, kar delam jaz, dela tudi ona.«

Legla je na tla, da pogleda pobližje svojo sovrstnico, a glej, tudi tista v vodi je legla in približala svoj obraz k obrazu žene.

Nasmejala se je, pa tudi obraz iz vode se je nasmejal.

»Kako bele zobe ima in lepe oči,« je pomislila in jo ogledovala.

Pa tudi tista v vodi jo je ogledovala z vso pazljivostjo.

Še bolj je približala žena svoj obraz k vodi. Malo da se ni dotikal gladine. Videla je, da je obraz žene v vodi čisto blizu njenega, in ji rekla:

»Poljubiva se.«

Dasi je razločno videla, kako je zganila prikazen z ustnicami, glasu ni slišala. Še bolj je poglobila glavo in njene ustnice so se dotaknile vode. Pa tudi ženska v vodi se je dotaknila njenih ustnic.

»Glej dotaknila se me je s svojimi ustnicami, a nisem jih čutila,« je pomislila žena in stegnila roko, da objame obraz, gledajoč iz vode.

Tudi žena v vodi je stegnila roko, pripravlja se takisto, da objame obraz žene na zemlji. Ko pa se je žena na zemlji dotaknila vode in obraza v vodi, je videla, da se je roka pogreznila v obraz, ne da bi ga pokrivala. Videla je tudi, da je iz njene roke in iz roke žene v vodi postala ena sama roka.

Tedaj pa jo je prešinilo spoznanje.

»Kaj nisem to jaz?«

Pokazala je s prstom na svoj obraz, in glej, resnično: tudi drug prst v vodi je kazal na svoj obraz. Pokazala je na obraz v vodi in prst v vodi je kazal na njen obraz.

»Resnično, jaz sem,« se je vzradostila in se jela ogledovati. Nato se je nasmejala.

»Moj mož je videl v vodi samega sebe in zaso-
vražil se je, misleč, daje sovražnik. Šel je in ga bil,
pa glej, ni spoznal da bije sebe. Ustrašil se je, ko je
zagledal sebe, in me svaril pred samim seboj.«

* * *

»Mojo čast si pokopala, o žena. Z mojim sovražnikom si jo pokopala in me onečastila.«

Odsihdob je žena pogosto zahajala h kotlini. Pa tudi v zrcalu druge vode se je rada ogledovala. Tudi kopala se je v prijetno topli vodi, ki je bila v kotlini. Ali nekoč jo je našel mož, ko se je kopala.

Od groze in bolečin ga je streslo po vsem životu.

»Glej, žena moja hodi k mojemu sovražniku. Ni me ubogala, temveč je šla, da greši z njim.«

Strašna žalost in jeza ga je prijela. Skočil je k ženi in jo zgrabil za lase.

»Ven iz vode grešnica,« je zatulil.

Ali glej, o groza. Tisti v vodi jo je tudi zgrabil.

»Moja je žena. Izpusti!«

Tisti v vodi jo ni izpustil.

»Izpusti,« je kričal mož, »če ne, te ubijem.«

Ali tisti v vodi se ni zmenil za grožnje razjarjenega moža in vlekel istotako srdito ženo.

Ko je potegnil človek ženo iz vode in jo spustil, je rekla žena zaničljivo in srdito:

»Tepec!«

On pa jo je pogledal ljuto in siknil:

»Prešuštnica.«

Tedaj se je ona spustila v smeh. Zakaj prijetna je ženi psovka, s katero se omadežuje mož sam.

Nič pa tako ne razžalosti človeka, kakor zasmeh žene, ker spozna v njem svojo slabost.

Z ubitim glasom je rekel:

»Torej je tvoja čast v meni?« Svoje suženjstvo in svojo premoč je izrekla s tem vprašanjem.

In vzela je roko z roko, kakor se vzame otrok nebogljeni, in mu pokazala vodo.

»Oglej si tistega svojega sovražnika.«

Novo čudenje je objelo človeka. Jasno je videl, kako tisti v vodi drži za roko njegovo ženo.

Ozrl se je na svojo ženo.

Zares čudno. Ona stoji pri njem in drži jo za roko. A tam v vodi stoji tudi ona in tisti tam jo tudi drži za roko.

»Kdo je tisti tam, tista ... ti,« je zajeceljal.

»Tista — jaz? ... Dobro poglej.«

In pogladila mu je lase.

Tudi tista v vodi je pogladila lase možu v vodi.

»Kako je to mogoče?« je vprašal človek. »Kaj si ti tam in tu, pri meni in pri njem?«

»Da,« je odgovorila. »Zakaj tisti v vodi si ti, kakor sem tista v vodi jaz. Tvoj in moj odblesk. Nisi ga spoznal, ko si ga pretepal? Sovražil si ga in sumničil mene, ženo svojo, v kateri je tvoja čast. Ker me ne ceniš, si zasovražil samega sebe.«

Človek je strmel. Nato se je dotaknil vode. Tisti v vodi pa je tudi približal svoj prst. Zdelo se je, kakor da sta si segla v roke.

»Resnično, o žena, jaz sem. Po tebi sem spoznal, da sem jaz.«

Šel je z roko črez obraz in rekel zamišljeno:

»Nisem lep.«

»Kdo ti je govoril, da si lep,« je odvrnila žena.

»Tvoj obraz. Gledal sem vanj in mislil, da je moj...«

*

Tako je pripovedoval starec Ičib Almak in gladil sivo brado ter pristavil:

»Od žene je prišlo spoznanje človeku, mladci, in v njej je on zakopal svojo čast. Žena pa ga je zato podjarmila.«

Luna je metala pravljичne sence visokih jagnedov. Voda v kanalu pa je šumela s šumom reke...

Lev - ovca.

(Indijska bajka — basen).

Modrec slavni iz dežele¹
čudežev čudesnih polne;
kjer se vije sveta Ganges,
kjer vrhunci Himalaje
vzpenjajo se nebotični,
kjer Brahminec o Nirvani
in življenju razmišlja ...
Slavni modrec te dežele
tak uči in govori vam:
»Sebe samega spoznajte,
lažnim glasom ne verujte,
ki glase vam neresnico
in trde vam dan za dnevom,
da vi niste tisto, kar ste,
da ste drugo, nekaj drugo,

¹ Svami Vivekananda, učenec Tri-Rama-Krišni, je eden najbolj znanih zastopnikov velikih religioznih struj, ki so nastale zadnjih desetletij v Indiji. Njegov govor: »Bog in človek«, na nekem zborovanju je vzbudil splošno pozornost.

in ne to, kar ste v resnici.
Njih besed ne ponavljajte,
češ, nevreden črv ste zemlje,
ničla majhna pred božanstvom . . .
Se hipnozi pridigarjev
tistih krivih ne vdajajte,
ki trdijo dan za dnevom,
da ste grešni in nečisti,
da ste sužnji in prokleti.
Ne verujte! . . . Znajte dobro,
da vi sami ste božanstvo,
da ste čisti v bistvu svojem,
kot je čisto jasno solnce
v svojem blagodejnem sjaju,
da ste silni in mogočni
kot orkan v svoji strasti.
Vzdramite se iz hipnoze,
v katero so vas zazibali!
Ni življenje vaše kazen,
ne trpljenje, ne pokora
za nekakšne čudne grehe,
kot vam vedno govorijo
in vas strašijo v pridatek
s kaznijo največjo — smrtjo.
Vrzite od sebe zmofo!
Vedite in znajte eno:
Vi kot bog ste! Ustvarili
strah, trpljenje in prokletstvo

v svoji le ste si hipnozi.
 Sami sebe spoznavajte ...»
 Tak oznanja modrec slavni
 iz dežele polne čuda,
 kjer se vije sveta Ganges ...

*

Čujte basen! ...

»Tam v mogočnem
 žila levinja je gozdu.
 Kot carica kraljevala ...
 Se svobodno sprehajala ...
 A nekoč jo glad primora,
 da iz džungle stopi svoje.
 In je prišla, — čujte zgodbo —
 tja, kjer ovec se je čreda
 pasla mirno in brezskrbno
 pod varuštvom je pastirjev ...
 Levinji se zahotelo,
 kajpada, je mesa ovec.

A nesreča ne počiva ...

Ko planila, da ugrabi
 levinja si za kosilo
 ovna ali ovco tolsto,
 so zgrabili jo pastirji,
 čuvarji te ovčje črede,
 jo na smrt brž obsodili.

Umiraje pa levinja
je leviča porodila ...
Da zafare se zalega,
ki po ovcah kremplje stega,
so sklenili ti čuvarji
nevbogljenca obsoditi.
Izvršili bi nakano.
Ali ovce, dobrosrčne
so za revše se zavzele.
Saj je vendar bil sirota
komaj rojen nebogljencek ...
in zakrivil ni ničesar,
da bi se ga usmrtilo.

Tako ovce preprosile
so pastirje, izprosile
leviču življenje mlado
in ga v sredo svojo vzele ...
za odgojo poskrbele,
kot da njih je lastno dete,
nežno jagnje, ne lev silen.

In odsihdob skrbipolno
so leviča vzgojevale
po predpisih vseh ovčijih,
da bo vreden član družine,
kakor to zahteva zakon
in navade ovčje družbe.

Levič pa, sirota, raste
 je z jagnjeti veselo,
 z njimi spal, z njimi jedel
 in igral se skupaj z njimi,
 meketal, kot da je ovca,
 a ne lev in car puštinje.
 Mislil je, kot bil je vzgojen,
 da je ovca, kot vsi drugi,
 ker vsi tišči, ki vzgojili
 so nebogljenca — siroto
 misel tako mu vcepili.

Levič raste je, doraščal,
 v silnega razvil se leva ...
 A spoznanja v njem ni bilo,
 ne zavesti moči levje.
 Skrbno namreč so pazili
 vsi vzgojitelji njegovi,
 da bi ne spoznal spoznanja.
 Ker nevarnost za vso čredo
 bila bi nepopisljiva ...

Lev verjel je, da je ovca
 in meketal je po ovčje
 in se pasel, mulil travo,
 vse, kot da je prava ovca.
 V njem ni bilo drugih misli,
 kakor misli vzgojevalcev.

Res, da griva mu mogočna
 glavo carsko je venčala
 da se moč v udih silnih
 tihotapsko je skrivala;
 ali kaj, ko pa hipnoza
 je nad njim gospodovala.
 Sebe samega ni videl,
 videl je samo le ovce
 in tako, kot ovca prava
 meketal je, mulil travo
 in se kakor ovca plašil...

Ali glej! — Nekoč priplazi
 lev k čredi nek se drugi...

A kako se je začudil
 in zadivil se in divil,
 ko je sredi črede videl
 leva z mogočno grivo.
 Od strmljenja kar obstal je
 ko videč da z ovčjo čredo
 bežal lev je v strahu smrtnem.

Hotel ga je lev pozvati
 naj se vendar ne umiče,
 naj spozna, da on ni ovca,
 nego lev pravcati, silen...
 Ali pri najmanjši kretnji

in poskusu, da približa
 čredi ovčji se boječi,
 so zbežale v strahu smrtnem
 in z njimi lev nevedni
 ves tresoč se, meketaje:
 »Oj gorje, če v šape svoje
 me zagrabi, ovco vbogo,
 lev mogočni, krvoločni,
 me ubije pri tej priči!«

In ta misel — strašna misel
 mu srce je tak stiskala,
 da utripalo je groze,
 s strahom ga napolnjevala,
 da je bežal, bežal, bežal ...

Majal lev je z glavo svojo:
 »Kje njegovo je spoznanje,
 da pred mano tak se trese,
 ki enak sem mu popolno?!«
 Majal je z glavo grivo:
 »Moram ga dobiti, moram,
 zmoło razsvetljiti moram ...«

Prežal lev je, da trenutek
 se ponudi mu ugoden,
 da zasači leva-ovco,

da ne bo mu uiti mogel,
da pokaže mu spoznanje ...

Ta trenutek se mu nudi. —
Glej, že bliža se zasedi
ovca-lev in nič ne sluti,
da lev nanj preži iz gošče ...
En korak še ...

Zdajci skoči

kakor blisek ...

Zarjove:

»Ti si lev!«

»Ne, jaz sem ovca,«

zamekeče in se trese
ovca-lev v strahu smrtnem.

»Spoznavaj se vendar! ... Ti si lev! ...
Med ovcami si res živel,
a ovca nisi, nego lev! ...«

»Ne, ne, jaz dobro vem in znam,
da ovca sem,« je meketal,
in trepetal. —

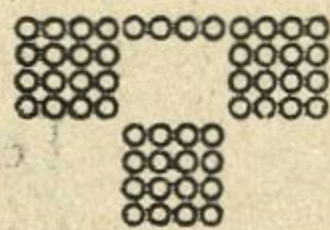
Tedaj je gnal

lev leva-ovco k jezeru
in rekel mu: »Poglej me tam!
Zrcali tam se moj odblesk,

a tisti, glej, poglej, je tvoj!
 Ni lik tvoj mojemu enak,
 kot da izrastla z enih tal!?«

Gledal ovca-lev, primerjal...
 Kar videl je, je bilo res. —
 In hkrati ovčji meket ves
 in strah in smrti trepetanje,
 vse ubilo je — spoznanje...
 Mu v udih levjo moč vzbudilo,
 resničen »Jaz« je svoj spoznal...
 »Da, to sem jaz,« renčal je glas,
 »a ne kot mi trdili so,
 napačno kot vzgojili so,
 češ, ovca sem pohlevna stvar.
 Sedaj sem se, sedaj spoznal...
 Da, to sem jaz!...«

In levji glas
 je zarjovel, kot groma vdar:
 »Da, to sem jaz, lev, car goščav!...«

Adapa.

(Sumerijsko-babilonska pravljica — legenda.)

Kača«, smo vzkliknili vsi in presenečeni na pol, na pol preplašeni se umaknili za vodnika. Samo on, vodnik naš, starec Kadam Eni, kar je toliko, kakor: »širok korak«, se ni zbegal, nego poklonil se kači molče, kakor gospodu. Ona pa je izginjala v razpokah razvalin svetišča boga Nanarja, ki je bilo nekoč ponosen tempelj enega iz najstarejših mest Babilonije, ki so ga imenovali: Ur. Ko je izginila kača, ogromna in bela, kakoršne še nismo videli, se je starec Kadam Eni ozrl po nas.

»Prevelika ljubezen in skrb za človeka, je pogubila boga,« je rekel.

»Kako je bilo to,« smo vprašali. Zakaj zanimivo je poslušati zgodbe — legende na zgodovinsko-legendarnih izkopinah.

Kadam Eni je rekel:

»Evo, kako je napisana ta zgodba:

Davno prej nego je živel Abraham v starodavnem glavnem mestu Sumerijcev, ki se je imenovalo

Ur in je ležalo, kakor vidite njegove izkopine, južno Eufrata reke, in davno prej, nego je bilo, to mesto zgrajeno, je tukaj gospodoval Adapa¹. Za njegovega gospodovanja se je dežela imenovala, kakor je razvidno iz starih pisem, pisanih na glino, Edinnu².

Nikomur ni bil podložen in nikogar se ni bal. Zakaj v svojem razumu je bil mogočen in prijatelj in svetovalec mu je bil sam bog umetnosti, Ea imenovan.

Ali vkljub temu Adapa ni bil zadovoljen. Često-krat ga je našel Ea, bog in prijatelj njegov, kako je sedel zamišljen pod drevesom. Nekoč ga je vprašal:

»Zakaj je zamišljen tvoj obraz, o Adapa in zakaj je zasenčeno tvoje oko?«

Odgovoril pa mu je Adapa:

»Glej, o Ea, zakaj je zamišljen moj obraz. Spoznanje si mi dal in ono mi je pokazalo zagrinjalo, ki je pred menoj. Kaj je za tem zagrinjalom, o Ea?«

Tedaj je bog Ea rekel Adapu:

»Ne sprašuj, o Adapa. Nemir in hrepenenje ti prinese, če ga odgrneš. Živi in se veseli spoznanja in ne misli na zagrinjalo.«

¹ Adapa je v jeziku Sumerijcev, ki so pa že za časa Abrahamovega skoro izumrli, ime prvega človeka in je identično z Adamom.

² Edinnu ali kakor je pisano v bibliji, Eden, je raj. Vendar je v jeziku Sumerijcev pomenilo veliko prostranstvo, katero sta namakali reki Eufrat in Tigris.

Adapa pa je silil.

»Vedeti hočem, kaj se skriva za njim. Morda se skriva za njim tisto, kar je mojega?!«

»Vsakega je, kdor doseže,« je odvrnil z resnim glasom bog Ea. »Gorje mu pa, kdor poskuša doseči, a omahne. Zato poslušaj moj nasvet: Ne sprašuj več!«

»Daj, odgrni tisto zagrinjalo,« je vzkliknil Adapa in odločnost je bila v njegovem glasu. »Hočem videti in hočem doseči!«

»Last bogov je, kar uvidiš,« je rekel Ea in odgrnil zaveso. »Poglej skrivnost življenja, ki se ji pravi nesmrtnost.«

Adapa je videl. In od tistega dne je zahrepenel po pijači, ki so jo pili bogovi in ki jih je ločila od njega.

»Doseči hočem tisto pijačo,« je rekel Adapa in njegova odločnost je bila trdna.

Ea, njegov prijatelj in svetovalec, mu je odsve-toval stremljenje po nesmrtnosti.

»Utrudil se boš in ne dosežeš: Zato pozabi.«

Ali Adapa mu je odgovoril:

»Ko si mi prinesel jed spoznanja, ki je znanost, z mize bogov, si rekel:

„Jej!“

Bal sem se v svojem srcu tiste jedi, zakaj nisi mi rekel, kaj skriva. Tvoj nasvet je bil močnejši od

moje bojazni. Ko sem jo pa okusil na tvoj nasvet, sem spoznal, da sem ti enak. Sedaj pa, ko si mi odgrnil zaveso skrivnosti življenja, ki je nesmrtnost, sem začutil, da mi manjka do enakosti nesmrtnost. In glej, moje hrepenenje je močnejše od tvojega nasveta. Zato me žene, da pridobim nesmrtnost in da sedem za mizo z bogovi, da bom jim enak.«

Bog Ea, prijatelj in svetovalec njegov pa je odvrnil:

»Spoznanje sem ti dal, o Adapa, zakaj nisem mogel dopustiti, da bi postal suženj. Kršil sem pravila bogov. In ni mi žal. Zakaj, vreden si, da se povzdigneš nad navadne živali, ki živijo s teboj. Ne morem pa kršiti pravil v drugič. Ker pogubil bi tebe in sebe, če bi vzel pijačo, ki stoji na mizah bogov in ti jo prinesel. Ako pa je tvoja volja močna in hrepenenje silno, da hočeš nesmrtnost, išči jo, vojui. Težka bo pot do nje in mnogo boš trpel. Če se ne bojiš trpljenja in nezgod, poskusi! Vedi pa, da bogovi ne dovolijo, da si jim enak; boje se za svojo oblast.«

Rekel je in pustil Adapo v misli zatopljenega.

Zaglobil se je Adapa v globoke misli. Kje je pot, da stopi na njo in pride pred bogove in poreče:

»Glejte, prišel sem, žejen nesmrtnosti. Adapa mi je ime, kar pomeni človek. Spoznanje sem okusil,

jed, ki je vaša jed. Naj pijem še nesmrtnost, ki je vaša pijača.«

Zaglobil se je in se zagledal v valove Eufrata reke, ki jih je valovila v daljno nepoznano dalj.

»Ne hite ti valovi tja, kjer je nesmrtnost,« je rekel.

»Ni morda tam, kjer se ustavijo, nesmrtnost?«

Ko je to izrekel, se je odločil.

»Na to pot bom stopil in videl bom.«

Vzel je pripravo za tesianje in še drugo orodje ter jel tesati čoln. Zakaj, v njem je hotel sesti na valove, da ga zanesejo v daljno nepoznano dalj.

*

Dolgo je sedel Adapa v čolnu na valovih Eufrata reke. Nekega dne pa so valovi zavili v široko ustje. Zagledal je pred seboj obrežje nepoznane dežele, ki ga je umivala voda. Obrnil je čoln k bregu. Ali tedaj je začutil, da mu nekdo piše v obraz in da se valovi kupičijo in vzpenjajo, kakor konj ali žirafa, če nenadoma zagleda zapreko. Čoln se mu je zibal preplašeno na preplašenih valovih in se umikal od brega, kakor da je tam nekaj, kar mu vzbuja grozo.

Krepko je pogreznil Adapa vesla v valove, da ukroti čoln. Ubogal ga je za trenutek, plul k bregu, a tam je čoln zopet, kakor zbesnel, šinil nazaj od brega. Valovi pa so Adapu v pršnih kapljah obrizgali lice.

»Kakor da jih kdo pretepava, tako se penijo,« je rekel in se ozrl. In glej, na skali, ki je stala nad ustjem, je zagledal veliko ptico, kako je mahala s peruti.

»To je Veter,« je reklo nekaj in Adapa je vedel, da govori bog Ea. »Eden iz mnogih slug, ki strežejo pri mizi bogov. Poslali so ga, da te ovira na potu.«

Tedaj je Adapa, zavedaje se, da mu klubujejo bogovi, ves srdit ukazal čolnu, da mora k bregu. In čoln, začutivši silo v rokah Adape, je zdrčal čez pe-
neče in vzpenjajoče se valove. Ali silnejša je bila moč sluge bogov, Vetra. Zgrabil je njegov piš čoln in ga prevrnil.

Ali Adapa ni utonil. Vzplaval je na breg in stopil k Vetru.

»Glej, čoln si mi prevrnil. Jaz sem ga ustvaril in njegov sem gospodar. Kako si mogel, da si zadel v njega, ki ni tvoj?«

»Ukaz, ki mi je dan, je močnejši od tvojega vprašanja. Zakaj, vse je nič pred gospodom, ki mi daje ukaze.«

»Nepoznan je meni tvoj gospod in njegovega obličja nisem videl. Kako se je mogel njegov ukaz zadeti v moj čoln?«

»Njegov ukaz zadene vse, kar mu stopi na pot. Zakaj, gospod je on in vse se mora umakniti pred njim.«

»Jaz se ne umaknem,« je grozeče vzkliknil Adapa. »Le sužnji se umikajo, ker so kakor bitja četirinožna. Jaz sem pa Adapa, kar je toliko, kakor tvoj gospod. In nič ne ostane nekaznovano, ki se zaleti v me. Prevrnil si moj čoln in oviral mojo pot. Jaz pa, glej, polomim tvoja krila, zakaj nisem suženj tvojega gospoda.«

Ko je to izrekel, je polomil krila Vetru, slugi bogov.

Veter pa je vzkliknil:

»Kdo si, da bom vedel tvoje ime pred obličjem mojega gospoda?«

»Adapa, kakor sem že rekel,« je odvrnil človek in šel.

*

Zgodilo pa se je, da je Veter, ker so mu bila polomljena krila, prestal pihati. Vrhovni poglavar bogov, Anu, je zapazil, da veter ne piše in je rekel:

»Kje je Veter, naš služabnik? Poslal sem ga, da bi nam hladil čelo, zakaj vroče je. On pa miruje.«

Ni prešlo deset dihljajev, kar je stopil pred boga Anu sel in rekel:

»Veter, služabnik tvoj, stoji onemogel na bregu morja. Krila njegova, ki hlade vroče tvoje čelo, so polomljena.«

Zavzel se je bog Anu in brazde so se pojavile na njegovem čelu. Zakaj, njegove oči so se razširile od gnjeva.

»Kdo je mogel, da je ustavil moj ukaz?«

»Ime mu je Adapa, o gospod,« je rekel sel. »Kakor ti, je on in priplaval je na valovih sedeč v čolnu.«

Bog Anu se je zmračil.

»To je tisti, ki vojuje z menoj,« je rekel v svojih mislih. »Tisti, ki hoče sedeti poleg mene in piti pi-jačo nesmrtnosti?! Tisti iz bitij v Edinnu, ki misli in se hoče osvoboditi iz našega gospodstva.«

Ozrl se je na sela, ki je še stal pred njim. Ukazal mu je z glasom, ki je bil od gnjeva grmeč:

»Naj se onemogoči puntarju vstop pred bogove!«

Sel je šel. Bog Anu pa je zamrmral:

»Da ni morda kdo, ki je član bogov in sam bog, dal Adapu jed z naše mize, ki se ji pravi spoznanje?! Zakaj, gorje mu, kdor se je izneveril našim pravilom.«

*

Težka je nastajala pot, po kateri je šel Adapa. Ukaz glavarja bogov se je izvrševal z vsemi močmi in z vsemi sredstvi. Moral je čez brezdna, dna katerih ni izmerilo njegovo oko. Njegova noga jih je

izmerila z velikim trdom. Moral je čez gozdove, skozi katere še ni šel nikdo radi silne goščave in noči, ki je vladala v njih. Njegova znanost je posvetila v tiste noči in goščava se je redčila pred njegovimi rokami. Goljufive luči so ga zvaljale s poti. On se ni dal zvaliti. Ugasnil je goljufive luči — prižgal resnične in stopal dalje. Zakaj, silna je bila njegova volja in žrtev se ni ustrašil. Hrepenenje po nesmrtnosti je bila njegova moč. Vode rek je izpeljal v drugi tok, da je lahko prekoračil njih strugo. In tako je nekega dne stopil pred sobano, kjer so sedeli bogovi.

Sel, ki je pridrvel v dvorano, se je ves tresel strahu.

»Gospod,« je dejal in se naklonil glavarju bogov, Anu. »Pred vrati stoji on, ki je polomil krila Vetru in zahteva vstop.«

Anu je vzkočil. Vsi bogovi so se zmedli. »Zakaj se ni izpolnil moj ukaz?«

»Odolet mu je, o gospod,« je rekel sel. »Vse, kar je bilo na razpolago, se mu je postavilo nasproti. A on je v svoji moči odolet vse in sedaj zahteva vstop.«

Bog Ea, prijatelj in svetovalec Adape, edini iz vseh, ki se ni zmedel, je rekel:

»Dovoli mu, da vstopi. S svojo voljo in znanostjo, ki mu je dajala moč, je dokazal, da lahko vstopi.«

Bog Anu ga je mrko pogledal.

»Vedno si bil, o bog umetnosti, preveč svobodomiseln. Zato si slab čuvar pravic bogov in privilegij, ki nam gredo. Tvoja svobodomiselnost, zdi se mi, je privedla prebivalca dežele Edinnu pred naša vrata, ga pripravila, da nam odreka pokorščino.«

Bog Ea pa je rekel:

»Vse ovire je premagal, o Anu, in je prišel. Ali ni dostojen, da sede med nas?«

»Za njim pridejo drugi. A kje so prostori, da jih zasedejo?«

»Svoje bomo delili z njimi, ako pridejo.«

Tedaj se je zabliskalo v očeh boga Anu in zagrmel je:

»Sedaj vem. Ti si, ki si dal človeku jed spoznanja, ki je naša jed. Kršil si pravila bogov.«

Adapa pa je, nestrpen od čakanja, sunil v vrata, da so se odprla na stežaj.

*

»Česa hočeš,« je vprašal glavar bogov, Anu, Adapo, ko je stopil v dvorano.

»Nesmrtnosti.«

Za trenutek je molčala vsa dvorana. Bog Anu je upiral oči v Adapa.

»Ali pa veš, pred kom stojiš,« je vprašal strogo.

»Ko sem sedel v čolnu na valovih Eufrata reke, si mi prevrnil čoln,« je rekel jasno in trdo Adapa. »Tedaj sem te zaslutil.«

»Veter je bil, služabnik naš, ki sem mu ukazal, da nam hladi čelo. Ti si mu polomil krila.«

»Tvoj ukaz je bil, ki je polomil krila Vetru.«

Anu se je začudil odgovoru Adape.

»Ali si močnejši od mene?«

»Zlomil sem krila tvojemu ukazu in vroče je ostalo tvoje čelo. Jaz sem pa stopil na suho. Zapreke si nakupičil na mojo pot, jaz sem jih pa prekoračil. Noč si poslal na njo, da mi jo zakrije. Jaz sem jo pa razsvetil, da je vidna vsem, ki imajo oči, da vidijo, zaznamoval sem jo z znamenji, da lahko vsak, kdor ima voljo, gre po nji. In glej, tako sem stopil pred te.«

»Česa hočeš,« je zopet vprašal bog Anu.

»Rekel sem že: Nesmrtnost.«

Tedaj pa je bog Anu, ko je pazljivo gledal na človeka, rekel:

»Hotel sem, Adapa, da ti podarim smrt, ker si se predrznil obrniti svoj obraz k nam. Spoznal sem pa, da si že dosegel znanost. Polbog si postal od tistega dne, ko si jo dosegel. Pij torej pijačo bogov, nesmrtnost, da boš enak bogovom tudi v svoji popolnosti, kakor si po svoji podobi.«

Ko je to izgovoril, so pristopili nižji bogovi, ki so jim pravili angeli in ki so stregli bogovom, k Adapu ter mu ponudili pijačo bogov, nesmrtnost.

Bog Ea, ki ni mogel razumeti nenadne spremembe prej tako se srdečega poglavarja, se je zbal za svojega varovanca in prijatelja in mu rekel na tihem:

»Karkoli ti ponudijo, o Adapa, ne jej in ne pij. Zakaj, jed smrti je in pijača smrti.«

Adapa je poslušal svarilo svojega prijatelja in svetovalca in ni vzel pijače, ki so mu jo nudili angeli, na ukaz boga Anu.

Bog Anu je pogladil dolgo belo brado in rekel:

»Zakaj, o Adapa, nisi vzel pijače, ki sem ti jo nudil? Glej, ne boš večno živel! Odklonil si nesmrtnost. Pogum tvoj je velik ali tvoja znanost — spoznanje je še majhna. Da bi bila velika, ne poslušal bi nasveta in se po njem ravnal, nego delal bi po svoji volji. Po tisti neomahljivi, ki te je pripeljala sem.«

»Ti pa,« se je obrnil vrhovni glavar bogov k bogu umetnosti, ko je Adapa zapustil dvorano bogov ves zmeden in poražen. »Prelomil si postavo bogov, ker si dal človeku od jedi spoznanja. Prelomil si jo v drugič, ker si svaril človeka pred pijačo nesmrtnosti, za katero se je trudil, ker nisi verjel besedam svojega poglavarja. Zato naj te zadene kazen. Kača boš in plazil se boš za človekom, dokler on v drugič

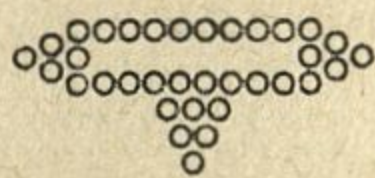
ne seže po tem, po čemer hrepeni. On bo, ki te odveže prokletstva, ko postane enak nam v popolnosti, kakor nam je enak po podobi. Vendar pa naj tudi on odsihdob vojuje z zemljo, zakaj, na cilju svojega hrepenenja se je ustrašil samega sebe. V potu svojega obraza naj je jed njenega sadu, dokler se zopet ne ohrabri in ojunači ter zopet ne potrka na naša vrata. Dežela Edinnu pa naj mu bo do tistega dne odvzeta.«

Tedaj se je stemnilo in zagrmelo. Noč je nastala v dvorani. Ko je prihitel angel in prinesel luč, ni bilo boga Ea več v dvorani.

— — — — —
 Tam doli, po Edinnu deželi, pa se je plazila kača in hitela za Adapom, ki je bežal pred samim seboj.

*

»Evo, tako je napisana zgodba na glinenih dokumentih starodavnega mesta Ur, ki so ga sezidali Sumerijci,« je končal Kadam Eni. »Sedaj veste, zakaj sem se poklonil kači.«

Kazalo.

Stolp ene misli	5
Razodešje	19
Kraljestvo Adamljar	30
Žensko srce	41
Zajec-šakal	47
Ljubezen	61
Beseda	75
Modriž	84
Spoznanje	90
Lev-ovca	102
Adapa	111

